ŠTUDIJSKA BIBLIOTEKA

LJUBLJANA

Št. 192 Poštnina poračunjena (C. C. con la posta) V Trstu, v nedeljo, 12. avgusta, 1928. - Leto VI. Posamezna številka 30 cent. Letnik LIII

List izhaja vsaki dan zjutraj razen ponedeljka. Naročnina: za 1 mesec L 8.—, 3 mesece L 22.—, pol leta L 45.—, celo leto L 75.—, v inozemstvo mesečno L 6.50 več. — Posamezna številka 30 st. — Oglasnina za 1 mm prostora v širokosti 1 kolone (56 mm) trgovske in obrtne oglase L 1.—, za osmrtnice, zahvale, poročna [illegible] oglase denarnih zavodov L 2.—, [illegible] strani L 2.—

EDINOST

Uredništvo in upravništvo: Trst ulica S. Francesco d'Assisi 20. Telefon 11-57. Dopisi naj se pošiljajo izključno uredništvu, oglasi, reklamacije in denar pa upravništvu. Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. — Last, založba in tisk Tiskarne «Edinost». Poduredništvo v Gorici: ulica Giosuè Carducci št. 7, I. n. — Telef. št. 327. Glavni in odgovorni urednik: prof. Filip Peric.

Odmevi Radićeve smrti na Čehoslovaškem

Praga, 9. avgusta 1928.

Vest o smrti Stjepana Radića je prispela v Prago iz Zagreba v noči od 8. na 9. avgusta in čehoslovaški listi so objavili vesti o tem dogodku, kolikor jim je bilo to mogoče, že v svojih jutranjih izdanjih. Znano je, da posveča čehoslovaški tisk Jugoslaviji redno največjo pozornost. Tudi smrt Stjepana Radića je našla pri tukajšnjih listih najširši odmev.

V agrarnem listu «Venkov» je posvetil velikemu hrvatskemu politiku daljši članek bivši čehoslovaški poslanik v Atenah in v Bruslju ter sedanji predsednik mednarodne agrarne pisarne Karel Mečiř. Toplo se spominja Radića kot politika in človeka. V svojem članku obuja spomin na svečane gledališke predstave, ki so se vršile v Pragi l. 1918. Stjepan Radić je ob tej priložnosti kot voditelj jugoslovenske delegacije burno pozdravil italijanskega iredentista in poslanca Conci-ja. Osnovanje Jugoslavije in zrušitev avstro-ogrske monarhije je bila tedaj edina Radićeva misel. Z vsem srcem se je zavzemal za to, da bi se napravil oni znani koridor (hodnik) med Jugoslavijo in Čehoslovaško, in je vedno bridko obžaloval, da se to ni zgodilo.

Poslanik Mečiř analizira tudi Radićevo negativno politiko iz prvih let jugoslovenske samostojnosti. Bilo je — pripoveduje — menda v l. 1920., ko se je neki srbski diplomat pritoževal radi težkoč, ki jih je delala jugoslovenski vladi Radićeva opozicija in me pri tej priliki vprašal, ali vem, kdo ima na Radića največji vpliv. Vedel sem za nekoga in sem ga takoj spomnil na predsednika dr. Švehlo. Vem, da je bila tedaj poslana jugoslovenski vladi brzojavka, v kateri se je opozarjalo na to možnost. Ali je bila poslana na ministrstvo ali pa osebno Pašiću, tega ne vem. Ko pa sem prišel iz Bruslja v Prago na dopust, mi je predsednik Švehla pripovedoval, da je res bil Radić pri njem. Ali je bilo to le slučajno?...

Kdor pozna predsednika Švehlo, temu ni treba praviti, kaj mi je rekel o svojem pogovoru z Radićem. Švehla je bil vedno za pozitivno politiko. Vse negacije je preziral. Po njegovem mnenju kmetska stranka ne more biti drugačna, temveč samo pozitivna, kajti kmet je pozitiven človek. Poskus ni imel uspeha. Če pa bi se bil sestal Radić z dr. Švehlo letos povodom proslav čehoslovaške agrarne stranke, bi mu moral reči: «Zmagal si, Galilejec!» Tudi sam Radić je moral priznati utemeljenost trditve dr. Švehle, da morajo namreč kmetske stranke delati pozitivno politiko.

«Narodni Politika» označa pokojnega Radića kot najpomembnejšega javnega delavca hrvatskega naroda, za čigar pravice je postal mučenik. Bil je voditelj naroda v pravem pomenu besede in hrvatske vasi so šle za njim kakor za očetom. Medtem ko so drugi sedeli po kavarnah ter samo kritizirali na levo in desno, je hodil Radić od vasi do vasi ter postal apostol onega ljudstva, za katero se ni nihče resno brigal razen pred volitvami. Kar je napravil na kulturnem in gospodarskem polju, je nekaj izvenrednega. Ostal je zvest vasi in vas je ostala zvesta njemu.

Stjepan Radić je bil večkrat v Pragi. Važna sta njegova obiska povodom slovanskega kongresa v l. 1908. in ob priliki svečanosti Narodnega Divadla (gledališča) v l. 1918. Bil je govornik, ki je govoril po dnevu in po noči, pri pojedinah je pozabljal na jedač neprenehoma je govoril. V Pragi je govoril celo o polnoči pred veliko množico. Isto je bilo tudi letos povodom zborovanja delegatov jugoslovenskega in čehoslovaškega parlamenta v Pragi, kjer je zahteval, naj se načelo slovanske vzajemnosti izvaja v praksi v obliki spojitve jugoslovenskega elementarnega nacionalizma s čehoslovaškim evropejstvom in amerikanizmom.

Po burnem življenju — zaključuje «Narodni Politika» — v katerem ni poznal miru in je okusil le malo radosti, odhaja eden izmed največjih hrvatskih sinov in vidnih slovanskih javnih delavcev, kateri je sanjal o Jugoslaviji, ki obsega tudi Bolgare, in enako o najtesnejših zvezah s Čehoslovaško in o prijateljstvu z ostalimi Slovani, predvsem z Rusijo, po kateri je toliko hrepenel.

Poluradna «Prager Presse» označa Radićevo smrt kot težko zgubo za hrvatski narod, in to tem bolj, ker se še vedno ne ve, kdo bo po njegovi smrti na čelu. Dasi se ne more reči še nič o posledicah tega dogodka, se je vendar treba nadejati, da kraljevina SHS ne izide iz teh dogodkov oslabljena in da se Srbi in Hrvati zopet srečajo na poprišču državotvornosti. Glede Radićeve osebnosti pripominja list, da je bil Radić ena izmed najoriginalnejših glav na pozornici evropske politike.

Tudi «Reforma» naglaša, da je zgubil hrvatski kmet s St. Radićem najsposobnejšega politika, a čehoslovaški narod iskrenega in vdanega prijatelja, dasi se ni bilo mogoče strinjati z vsemi njegovimi političnimi čini.

Narodno-socialistično «České Slovo» končno ocenjuje tako-le moža in njegovo delo: «Vojna je našla Radića pripravljenega za velike naloge političnega ujedinjenja Jugoslovenov, za katero je delal od začetka svojega javnega udejstvovanja. Toda njegov politični temperament ga je kmalu spravil v navzkrižje z večino jugoslovenskih strank. Radić pa je znal pokazati svoj pravi namen. V tej smeri ostaneta zgodovinsko-pomembna njegov dogovor s Pašićem in poznejše njegovo sodelovanje s to stranko v jugoslovenski vladi. Radić je znal odlično češki, napisal je tudi mnogo publikacij na češkem jeziku in bil je velik prijatelj našega naroda. Z njim je zgubila Jugoslavija eno izmed svojih najznačilnejših glav, dasi je bil njegov temperament do neke mere precej zamotan.»

Letalca Ravazzoni in Baldini

pri državnem podtajniku aeronavtike on. Balbu

RIM, 11. Letalca Ravazzoni in Baldini, ki sta s svojim letalom «Marina I.» izvršila več poletov, da bi našla francosko letalo «Latham 47» in njegovo posadko, sta se včeraj vrnila v Rim. V ministrstvu aeronavtike ju je sprejel načelnik kabineta državnega podtajnika in nato sam državni podtajnik aeronavtike on. Balbo. Letalca sta mu obširno poročala o svojih poletih in naporih, da bi našla Amundsena, Guilbauda in njune tovariše. Kot doznavamo, bosta letalca predložila ministrstvu aeronavtike tudi daljše pisano poročilo.

V svetišču miru se je darovala danes svečana služba božja za žrtve ponesrečene polarne ekspedicije. Udeležili so se je skoro vsi člani ekspedicije, ki so se bili pred dnevi povrnili v Rim, sorodniki žrtev, zastopniki vlade in množica ljudi.

Zdravstveno stanje majorja Del Prete-ja

RIO DE JANEIRO, 11. Zadnje poročilo, ki so ga izdali zdravniki o zdravstvenem stanju letalca majorja Del Preteja, se glasi: Temperatura še vedno nekoliko visoka (38,7° C); pri operiranju poškodovane noge je tekla iz rane krvava sirotka, ki pa ni bila gnojna. Splošno zdravstveno stanje nikakor ni vznemirljivo. Ponoven pregled potom röntgenovih žarkov ni pokazal nič novega.

Tri osebe utonile pri kopanju

ETAPLES, 11. Na tukajšnji obali se je danes kopala skupina mladeničev. Pri tem je eden izmed njih zašel v močan morski tok, ki ga je začel tirati na odprto morje. Neki duhovnik, ki se je mudil tam blizu, je pohitel mladeniču na pomoč, pa je tudi on utonil. Kmalu potem je skoro na istem mestu utonil še neki drug mladenič. Trupel utopljencev niso še našli.

Otvoritev IV. velesejma

na Reki

REKA, 11. Danes se je ob prisotnosti videmskega princa in državnega podtajnika za nacionalno gospodarstvo Lassone kot zastopnika vlade na svečan način otvoril četrti velesejem. Navzoči so bili tudi predstavniki Madžarske, Španije in Romunije ter reških civilnih, političnih, vojaških in fašistovskih oblastev.

Pred otvoritvijo posameznih oddelkov velesejma sta govorila predsednik velesejmskega odbora comm. Piva in državni podtajnik Lessona. Velesejm obsega splošno nacionalno razstavo, mednarodno plovno in ribolovsko razstavo, reško zgodovinsko razstavo in druge oddelke. Posebno lepi so romunski, španski in madžarski paviljon.

O priliki otvoritve IV. velesejma je velesejmski odbor poslal udanostne in pozdravne brzojavke Nj. V. kralju, načelniku vlade on. Mussoliniju, generalu Primu de Rivera, grofu Bethlenu, ministrskemu predsedniku Bratianuju in ministrom financ, prometa ter nacionalnega gospodarstva v Rimu. Velesejm se je priredil pod pokroviteljstvom načelnika vlade. Videmski princ je priredil slavnosten obed, ki so se ga udeležile vse odlične osebnosti, ki so se bile danes zbrale na Reki.

Pred spremembami v Vatikanu?

Državni tajnik kardinal Gasparri namerava podati ostavko

RIM, 11. V vatikanskih krogih krožijo govorice, da namerava državni tajnik kardinal Gasparri zaradi starosti — svoje posle opravlja že nad 25 let — podati ostavko. V zvezi s tem so se pričeli imenovati tudi že kandidati, ki bi zavzeli njegovo dosedanje mesto.

V poštev pridejo baje njegov nečak, ki je sicer že kardinal, a še mlad, nadalje kardinal Cerretti, ki je bil pred leti papeški nuncij v Parizu, kardinali Tedeschini, Sincero in Pacelli, papeški nuncij v Berlinu. Najbolj pa se imenuje kot kandidat za naslednika kardinala Gasparrija kardinal Orsenigo, sedanji papeški nuncij v Budimpešti.

Perzijski minister dvora pri načelniku vlade

RIM, 11. Danes dopoldne je posetil načelnika vlade perzijski dvorni minister Permoutache, ki je te dni prispel v Rim. Razgovor načelnika vlade s perzijskim ministrom je bil dolg in prisrčen.

Vprašanje italijansko-kitajske pogodbe

Besedilo spomenice italijanske vlade

ŠANGAJ, 11. Tukajšnji časopisi so objavili spomenico, ki jo je poslala italijanska vlada potom svojega poslanika dne 11. julija kitajski nacionalistični vladi v Nankingu v odgovor na zahtevo poslednje za sklenitev nove italijansko-kitajske pogodbe, ki bi naj nadomestila pogodbo, ki je bila v veljavi od leta 1866 in ki jo je kitajska vlada odpovedala z dnem 30. junija 1928. V spomenici odreka poslanik Italije kitajski vladi pravico, da razveljavi pogodbo, ki je bila v veljavi doslej, kajti kitajska vlada ima samo pravico, da tekom 6 mesecev od navedenega dne zahteva revizijo tarifov in trgovinskih klavzul. To je razvidno iz člena 26. pogodbe, kateri določa, da ima vsaka izmed dveh pogodbenih strank pravico zahtevati revizijo tarifov in členov obstoječe pogodbe le po preteku 10 let od dneva, ko je bila pogodba sklenjena. Če se to ne zgodi, ohrani pogodba svojo popolno veljavnost za drugih 10 let in tako dalje za vsako razdobje 10 let. Ker pa kitajska vlada doslej ni nikoli zahtevala navedenih revizij, smatra italijanska vlada pogodbo še vedno kot veljavno in jo bo smatrala kot tako dokler ne bo nadomeščena z novo pogodbo, ki pa mora biti sklenjena na podlagi obojestranskega sporazuma. Z ozirom na to bi italijanska vlada v slučaju, da bi kitajska vlada ne izpolnjevala obveznosti, ki ji jih nalaga pogodba, bi bila primorana, da z vsemi sredstvi, ki se ji bodo zdeli primerni, ščiti svoje interese in interese svojih državljanov. Ker pa italijanska vlada želi okrepiti prijateljske vezi, ki obstojajo med Italijo in Kitajsko in ker želi po možnosti podpirati težnje kitajskega naroda, je pripravljena pričeti pogajanja za sklenitev nove pogodbe, ki naj bi se obojestransko oslanjala na klavzulo o državi z največjimi ugodnostmi. V nobenem slučaju pa bi interesi in ugodnosti Italije in njenih državljanov ne imeli biti zapostavljeni interesom in ugodnostim, ki jih uživajo druge države in njihovi državljani. Končno naj se vključi v novo pogodbo klavzula, glasom katere bo pogodba stopila v veljavo šele tedaj, ko bodo vlasti, ki so podpisale washingtonski dogovor, uredile na novih temeljih svoje diplomatske odnošaje s Kitajsko. Drugi pogoj, pod katerim je Italija pripravljena skleniti novo pogodbo, je ta, da kitajska vlada vzpostavi redne odnošaje z italijansko vlado.

Dve obravnavi proti komunistom

pred posebnim tribunalom

RIM, 11. Pred posebnim tribunalom za zaščito države sta se včeraj vršili dve obravnavi proti komunistom. Prva obravnava je zadevala komuniste Manninija in Monterumicija iz Bologne ter Zannija iz Modene, obtožene snovanja zarote proti državi in hujskanja k državljanski vojni. Ko so bile zaslišane priče in so se zaključili govori državnega pravdnika in zagovornika, je sodni dvor obsodil: Delfa Manninija na 12 let in 6 mesecev ječe, Bruna Monterumicija na 7 let in 10 mesecev. Obema so bila prisojena tudi po tri leta posebnega policijskega nadzorstva. Hugon Zanni je bil oproščen.

Nato je prišla na vrsto obravnava proti Virgiliju Scioccu, Ambrožu Bolliniju in Vagliardu Quotinu iz Legnana obtoženim, da so snovali protidržavno zaroto in hujskali prebivalstvo k vstaji. Bili so obsojeni: Sciocco na tri leta, Bollini na eno leto, osem mesecev in sedem dni, Quotino pa na eno leto ječe.

„Krasin" dospel v Stavanger

Samojlovičeve izjave o italijanski tečajni ekspediciji in nadaljnjih nalogah ruskega ledolomca

STAVANGER, 11. Danes zjutraj ob 10. uri je dospel v tukajšnje pristanišče ledolomec «Krasin». Mesto in pristanišče je v zastavah in velika množica občinstva je prisostvovala prihodu.

Prof. Samojlovič je izjavil norveški brzojavni agenciji, da so Italijani napravili brez drugega vse, kar je bilo v njihovi moči, da jim polarna ekspedicija uspe, zato je krivično, ako se jih v tem oziru graja in napada. Danes jih vsakdo kritikuje, medtem ko bi jim pel slavospeve, ako bi ekspedicija uspela.

Kar se tiče Amundsena je Samojlovič izjavil, da je verjetno, da je še pri življenju «Mi bomo nadaljevali z iskanjem do konca septembra ali začetka oktobra. Preiskali bomo morja med Gilesovo zemljo in Franca-Jožefa zemljo. Čuhnovski bo z letalom delal izvidniške polete. Iz Norveške bomo odpluli naravnost proti Severo-vzhodni zemlji preko Hinloopenske ožine. Če je pogrešana skupina Nobilejeve ekspedicije ostala pri zrakoplovu in če je posadka «Lathama» še živa, jih bomo mi našli brez drugega.»

Kitajska nacionalna zavest

Izjave zunanjega ministra Wenga

ŠANGAJ, 11. Minister za zunanje zadeve kitajske nacionalistične vlade Weng je imel razgovor z dopisnikom agencije «Reuter», tekom katerega je izjavil, da kitajski narod, čeprav še ne popolnoma zrel za umevanje vseh političnih vprašanj, vendar razume velika vprašanja, kot so na primer pogodbe, glasom katerih so imele velevlasti gotove predpravice. Kitajski narod zahteva, da se pri sklepanju mednarodnih pogodb mora smatrati Kitajska kot popolnoma enakopravna pogodbena stranka. Dalje je Weng izjavil, da po njegovem mnenju Japonska ne more preprečiti združitve Mandžurije z nacionalistično Kitajsko.

Žalna seja KDK

Zagrebški nadškof dr. Bauer v seljaškem domu

ZAGREB, 11. Danes je defilirala ogromna množica ljudstva pred krsto Stjepana Radića v seljaškem domu. Defiliranje se je pričelo že ob 5. zjutraj. Tekom celega dneva je silila v seljaški dom tako ogromna maša, da so jo morali reditelji razvrstiti po Kučićevi ulici, na Zrinjevcu in po Nikolićevi ulici. Reditelji so morali podvzeti potrebne ukrepe, da se prepreči prevelika gneča. Kot kaže, je poromalo danes k Radićevemu truplu nad 1500 ljudi.

Ob 11. dopoldne je dospel v seljaški dom nadškof dr. Bauer v spremstvu svojega generalnega tajnika. Pomudil se je nekaj trenutkov v veliki dvorani pri krsti, nato pa je odšel v sosednje prostore, kjer je izrazil rodbini sožalje.

Vse mesto je polno najrazličnejših narodnih noš iz vse države. V Zagrebu se je zbrala velika množica ljudstva in bližnjih in daljnih pokrajin, ki je napolnila vse lokale in ki bo morala deloma prenočiti v javnih parkih in ulicah. Celo mesto nudi sliko neobičajne živahnosti neprestano valujoče množice.

Danes popoldne od 16. do 18. ure se je vršila seja poslanskega kluba HSS, na kateri so bili sprejeti poslednji sklepi glede jutrišnjega pogreba. Takoj nato se je vršila v svečano okrašeni dvorani hrvatskega sabora žalna seja poslanskega kluba KDK. Seja je bila javna in velika saborna dvorana spričo tega polna občinstva. Poslanci KDK so prišli v dvorano točno ob 18. uri. Predsedniško mesto je zavzel poslanec dr. Maček. Na njegovo desno je sedel poslanec Kosanović, na levo pa profesor Maštrović. V podpredsedniški klopi so sedeli poslanci Pribićević, Demetrović, dr. Popović, Predavec, dr. Trumbić in Vilder.

V največji tišini je povzel besedo dr. Maček, ki je imel spominski govor, v katerem je dejal med drugim: «Stjepan Radić kot človek in Slovan ni mogel biti drugega kot Jugosloven. Toda njegovo Jugoslovenstvo ni nikdar značilo in ni moglo značiti organizirane borbe med Jugosloveni, marveč je značilo čustvo in ljubezen svobodnih Jugoslovenov, Hrvatov, Slovencev, Srbov in Bolgarov, svobodnih ne samo v odnošajih do tretjih, marveč tudi v medsebojnih odnošajih. Radi tega njegovo Jugoslovenstvo nikoli ni bila meglena obstrukcija, marveč je stvarno vsebovalo idejo narodne zajednice, sestavljene iz svobodnih in enakopravnih Jugoslovenov. Naravno je, da pacifist v svojem miroljubju, s katerim je zaobsegel vse človeštvo, ne more biti imperialist v odnošajih z najbližjimi, pa tudi ne more trpeti imperializma najbližjih.»

Govoru so sledili «slava»-klici in nato so poslanci KDK s Svetozarjem Pribićevićem in dr. Mačkom na čelu korporativno odšli v seljaški dom, kjer so se poklonili zemskim ostankom pokojnega predsednika Stjepana Radića.

Neurje v Ameriki

Nevarnost poplave - Strela ubila tri osebe

NEW YORK, 11. Po ciklonu, ki je razsajal na obali Floride in o katerem smo že včeraj poročali, je pričelo deževati s tako silo, da obstoja nevarnost poplave. V nekaterih krajih je dosegla višina padavine 45 cm. Skromen potočič, Taylors Creek, ki meri navadno v širini 5 do 6 metrov, se je tako razširil, da meri razdalja med obema bregovoma skoro 2 km.

V Palm Beachu so med ciklonom izginile štiri osebe, o katerih usodi ni doslej še ničesar znano.

V bližini New Yorka je tekom viharja, ki je divjal sinoči nad mestom, ubila strela tri osebe. Nevihta pa je odpravila končno vročino, ki je bila v New Yorku zadnje čase neznosna.

TOVARNIŠKE CENE!

Prvovrstna, zajamčena kvaliteta.

PELKARA

POTREBŠČINE

za

kovače, mehanike in mizarje

samo pri

PELLER, KAHAN & C.

d. z o. z.

Trst, Via S. Nicolò št. 12

Lastna skladišča v prosti luki

TOVARNA REMSCHEID - NEMČIJA

Puniša Račić izročen sodišču

BEOGRAD, 11. V narodni skupščini je danes vladna večina izglasovala zaupnico vladi v obliki predloga o prehodu na dnevni red. Za zaupnico je glasovalo 310 poslancev, proti pa 10. Ostali niso glasovali.

Narodna skupščina je nadalje sprejela bernske prometne konvencije ter odredila, da se Puniša Račić izroči sodišču.

Jutri narodna skupščina ne bo zasedala, v pondeljek pa pride kot prvi na dnevni red predlog o ratifikaciji nettunskih konvencij, kot drugi predlog o izročitvi sodišču poslancev Popovića in Jovanovića-Lune.

Obletnica Weimarske ustave

Svečanosti v Berlinu

BERLIN, 11. Po vsej Nemčiji se danes praznuje obletnica weimarske ustave, na podlagi katere je bila ustanovljena republika. Glavno mesto Berlin je v zastavah. V državnem zboru se je vršila danes svečana seja v prisotnosti predsednika republike, članov vlade in zastopnikov posameznih nemških dežel. Bivši minister Radbruch je imel slavnostni govor, v katerem je govoril o političnih dolžnostih nemškega podanika in nemških strank. Poudaril je, da je glavni smoter nemške notranje politike enotna država, decentralizirana z avtonomijami. Kar se tiče potrebe združitve z Avstrijo in osvoboditve zasedenega Porenja je rekel, da so si v tem oziru vsi Nemci edini.

Nato je govoril kancelar Müller o ustavi kot osnovi probujenja Nemčije. Po obredu je predsednik republike pregledal častno četo državne brambe, ki se je bila razporedila pred palačo državnega zbora.

Coolidgejeve izjave

o Kelloggovi protivojni pogodbi

SUPERIOR (Wiscousin), 11. Predsednik Coolidge je imel včeraj govor, v katerem je načelno izjavil, da ne namerava v ničemer zmanjšati vojske in mornarice Združenih držav, kakor bi bilo to mogoče predvidevati spričo Kelloggove protivojne pogodbe. Vojsko in mornarico smatra Coolidge kot posvečeno izključno obrambnim namenom. Dodal pa je, da bo pogodba vplivala mogoče na one obrambne ukrepe, ki so še v razpravi, četudi pakt ne sme zadevati osnovnih temeljev ameriške narodno-obrambne politike. Coolidge je nadalje izjavil, da je še prezgodaj, da bi človek zamogel napovedati učinek, ki ga bo Kelloggova pogodba napravila na ameriški zakon, ki se nanaša na gradnjo vojnih ladij. Rekel je tudi, da Kelloggova pogodba nikakor ne krši ustanovne pogodbe Družbe narodov in da nima pravice obstoja nikako nasprotovanje protivojni pogodbi, ker jo bodo podpisale največje vojaške velesile.

Nesreča na gorah

DUNAJ, 11. Iz Schladminga poročajo, da je na gori Dachstein sedem dunajskih hribolazcev radi megle izgubilo pot, pri čemer se je eden od njih spodrsnil na ledu ter padel v prepad, kjer je obležal na mestu mrtev. Drugi pa je obtičal v snegu in zmrznil. Ostali so bili rešeni.

Pred izpraznitvijo Porenja?

Belgija in Francija pripravljeni za pogajanja z Nemčijo

LONDON, 11. «Daily Telegraph» poroča o intenzivni akciji nemške diplomacije in zunanjega ministrstva po vsej Evropi v zadevi izpraznitve Porenja. Pri tem beleži senzacionalno vest, da je vlada v Parizu že pristala, da se prične o tem perečem vprašanju pogajati z nemško vlado. Postavila je pogoj, da se uvede aktivno in stalno mednarodno nadzorstvo nad Porenjem, čim bi ga zapustile francoske, belgijske in angleške čete.

Tudi belgijska vlada je po tem poročilu že pristala na izpraznitev pod gotovimi pogoji finančnega značaja. Nadalje je baje zastopnik italijanske vlade izjavil, da se tudi Rim ne namerava odreči soudeležbe pri tozadevnih pogajanjih, ker vprašanje izpraznitve Porenja po mirovnih pogodbah ne zadeva le one države, ki so Porenje zasedle, marveč vse zaveznike.

PARIZ, 11. «Echo de Paris» poroča o veliki diplomatični akciji, ki jo je započela nemška vlada za izpraznitev Porenja. Nemški zunanji minister Stresemann je bil baje pooblaščen, da pristane v gotovem slučaju tudi na zahtevane odškodnine, ne sme pa dopustiti, da bi se Nemčiji odvzel najmanjši del ozemlja ob njeni vzhodni meji niti da bi se Poljska vmeševala v zadevo o ureditvi porenskega vprašanja.

Strašna tragedija blaznosti v Parizu

PARIZ, 11. V okraju Faubourg Du Temple se je včeraj popoldne zgodila strahovita tragedija, katere povod je najbrž treba pripisovati blaznosti. Včeraj zjutraj je prišel v majhno prodajalno zlatenin, katere sta lastnika, zakonca Henet-Vanneste, neki mladenič in izjavil, da bi rad kupil poročni prstan. Ker pa ni imel dovolj denarja pri sebi, je rekel zlatarjevi ženi, ki je bila tedaj sama v prodajalni, da se bo vrnil popoldne. Okoli 14. ure se je mladenič res vrnil in si začel ogledovati prstane, ki mu jih je razkazoval lastnik zlatarnice. Čez nekaj časa pa je nenadoma potegnil iz žepa avtomatično pištolo ter izpalil dva strela proti zlatarju, ki se je zgrudil mrtev, zadet v srce. Žena nesrečnega zlatarja, ki se je medtem mudila v ozadju prodajalne, je začela vpiti na pomoč in zbežala po stopnicah, ki vodijo v zgornje nadstropje, kjer se nahaja zlatarjevo stanovanje. Ker jo je pa morilec skušal dohiteti, je reva v smrtnem strahu skočila skozi okno na ulico. K sreči je padla na platnen zastor, razpet pred trgovino v pritličju, zato se je pri padcu le neznatno poškodovala. Medtem se je morilec pojavil pri oknu zlatarjevega stanovanja ter začel streljati s pištolo na ljudi, ki so se začeli zbirati v velikem številu pred hišo. Krogle so zadele in več ali manj hudo ranila tri osebe. Medtem so prihiteli policijski agenti, ki so, skriti za nekim tovornim avtomobilom, otvorili z revolverji ogenj proti morilcu, ki je neprestano streljal. Enemu agentu se je posrečilo raniti pobesnelega mladeniča v roko, kmalu nato pa ga je drugi stražnik, ki se je neopaženo priplazil do njega, pogodil z drugim strelom in ga ubil.

Pri morilcu niso našli nikakih osebnih listin, zato ni bilo mogoče ugotoviti njegove istovetnosti. V njegovih žepih so našli le ruski časopis in listnico z zneskom 51 frankov. Zdi se, da je nesrečnik izvršil krvavo dejanje v blaznosti.

Drobne vesti

Pravi povod potovanja

Devetnajstletni marški sultan Sidi Mohamed Cen Jussuf je prišel te dneve na francoska tla, da se seznani z moderno civilizacijo. Ta sultan vlada osmim milijonom Beduinov, seveda je njegova vlada bolj dozdevna, ker se nahaja Maroko pod francoskim pokroviteljstvom. Toda, kakor se trdi, ni prignala sultana v Evropo ukaželjnost, pač pa dediščina po njegovem očetu. Po očetovi smrti je namreč podedoval vse njegove žene, štiri glavne vdove in tri sto stranskih žen. Vse se trudijo, da bi postale glavna žena mladega vladarja in mu darovale prestolonaslednika. Tega pa ne zmore mladi Jussuf. Zato se je odtegnil vsem intrigam svojega harema in šel študirat moderno civilizacijo.

Tedenski pregled

TRST, 11. avgusta 1928.

ITALIJA

Prvi dan v tem tednu se je pripetila nesreča, ki spočetka ni kazala, da utegne spričo nje izgubiti življenje 27 mladih mornarjev. V torpedolovec «Missori» je z vso silo zadel podmornik «F. 14», ki se je takrat ravno dvigal izpod morske gladine, da izvede napadalno vajo. Pri silnem udarcu se je jekleni oklep na zadnjem delu podmornika razpočil, nastala je večja luknja, skozi katero je v hipu vdrla v notranje prostore podmornika velika količina vode. Podmornik «F. 14» se je potopil v globino kakih 40 metrov.

Pomoč je bila takoj na mestu. Izgledalo je, da bo podmornik v kratkem dvignjen z morskega dna in da bo vsa posadka rešena. Toda medtem je bila voda prodrla do akumulatorjev, v katerih je bila večja skupina klora. Voda se je ž njim spojila in nastali so dušljivi plini, ki so pomorili posadko, kar je je še ostalo pri življenju. Nekaj mornarjev je bilo že prej utonilo. Zaman je bil zrak, ki se je dovajal po posebnih ceveh ponesrečencem z morskega površja, zaman so bili tudi zvočni stiki med posadko podmornika in reševalci.

V torek pod večer so silni žerjali dvignili podmornik z morskega dna na površino. Zdravnik, ki je prvi mogel priti v notranje prostore podmornika, je ugotovil smrt vseh 27 mladih mornarjev.

Ponesrečeni podmornik je bil v sredo prepeljan v pulsko luko. Tu so mornarji odnesli iz njega vse žrtve v mornariško bolnišnico in jim v veliki dvorani pripravili mrtvaške odre. Včeraj se je vršil pogreb. Med pogrebci so bili zastopniki kralja, mornariškega in vojnega ministrstva in odlični vojaški in mornariški predstavniki. Žrtve dolžnosti so bile pokopane na pulskem mornariškem pokopališču.

Po dveh ponesrečenih poletih sta letalca Ferrarin in Del Prete v nedeljo srečno izvršila polet iz Bahije v Rio de Janeiro. Sprejeta sta bila z velikimi častmi. Prirejali so se njima v čast sprejemi in obedi, posetila sta predsednika Brazilije in člane brazilske vlade. V torek pa sta hotela napraviti kratek poskusni polet s hidroplanom «S. 62». Tedaj ju je doletela nesreča. Čim sta se dvignila z morske gladine v višino kakih 40 do 50 metrov, je letalo izgubilo ravnotežje in treščilo v morje. Ferrarin je bil lažje ranjen, poveljnik Del Prete pa si je zlomil kolk in obe nogi pod koleni. Njegovo stanje je bilo spočetka zelo resno.

Prepeljana sta bila v bolnišnico. Zdravili so ju najboljši braziljski zdravniki in iz poslednjih zdravniških poročil izhaja, da poveljniku Del Preteju ne bo treba odrezati nogi, kot je bilo prvotno namenjeno, in da se je njegovo zdravstveno stanje že znatno zboljšalo. Ferrarin pa, ki si je zlomil ključnico, je toliko okreval, da je že lahko zapustil posteljo.

Medtem je načelnik vlade v Rimu sprejel generala Nobileja, ki mu je poročal o polarni ekspediciji zrakoplova «Italia» in njeni nesreči. Generala bo on. Mussolini še sprejel, ker tekom te avdience ni še podal celotnega poročila o nesreči. Nekaj dni prej je general Nobile, ki mu je noga skoro že ozdravela, uredniku nekega rimskega lista zatrdil, da je italijanska polarna ekspedicija v znanstvenem pogledu dosegla večje uspehe kot vse druge dosedanje tečajne ekspedicije.

Iskanje ostalega dela posadke zrakoplova «Italia», katerega usoda še vedno ni pojasnjena, se je medtem na novo pričelo. Iz Moskve je prispelo poročilo, da se nahaja ruski ledolomec «Sedov» na severu Nove zemlje in da bo skušal prodreti do Aleksandrove zemlje. Od tam pa se bodo pogrešani člani italijanske tečajne ekspedicije poiskali s pomočjo letala, ki se nahaja na sovjetskem lomilcu ledu.

INOZEMSTVO

V svoji vili v Zagrebu je v sredo zvečer zadela srčna kap Stjepana Radića. Njegovo zdravstveno stanje v poslednjih dneh je bilo zelo resno. K bolniku so bili pozvani zdravniki z Dunaja, iz Monakovega in Beograda, toda pač nihče ni predvideval, da bi se utegnilo tako naglo končati življenje voditelja hrvatskih kmetov.

Truplo pokojnega Radića je bilo naslednjega dne obdučirano in balzamirano. Pri obdukciji so zdravniki ugotovili, da je bila sladkorna bolezen vzrok, rana, ki jo je zadobil Radić 20. junija v narodni skupščini, in oslabelost srca pa povod njegovi smrti. Tekom popoldneva tistega dne je bilo truplo prepeljano v seljaški dom in v veliki dvorani postavljeno na mrtvaški oder. Pogreb se bo vršil v nedeljo dopoldne.

V Zagrebu in po vseh jugoslovenskih mestih se je v sredo zvečer bliskoma raznesla vest o Radićevi smrti. Naslednjega dne je pričel v Zagrebu zasedati poslovni odbor KDK, ki je sklepal o pripravah za čim bolj svečan pogreb svojega predsednika. Za danes je bila napovedana žalna seja poslanskega kluba KDK.

V Beogradu se je sestal pod predsedstvom kralja ministrski svet, ki je ukrenil vse potrebno, da bi se v državi ne kršil mir. V četrtek je imela narodna skupščina žalno sejo, na kateri je imel podpredsednik Kujundžić primeren govor.

Medtem so se pričeli v Zagrebu zbirati pogrebci iz vseh krajev države, pretežno so to seljaki.

Par dni pred Radićevo smrtjo je bil Zagreb pozornica še nekega drugega žalostnega dogodka. Iz Beograda je prispel v soboto v Zagreb novinar Ristović, ki je v svojem «Jedinstvu» vodil odločno borbo proti KDK in njenim voditeljem. Bil je nanj izvršen atentat, ravno ko se je vračal v spremstvu detektiva na policijo iz bolnice, kjer je bil obvezan, ker so ga bili hrvatski omladinci nabili. Njegovo truplo je bilo prepeljano v Beograd in tam pokopano. Atentatorja Šunića in šest omladincev pa je policija aretirala in predala sodišču.

Med tem je narodna skupščina nadaljevala svoje delo. Na dnevnem redu poslednjih dveh sej je bila razprava o deklaraciji vlade, ki se je sinoči ob pozni uri zaključila. Narodna skupščina bo, kot vse kaže, v kratkem zaključila svoje zasedanje. Na dnevnem redu tega zasedanja je poleg drugega tudi še ratifikacija nettunskih konvencij. Nato bo skupščina odgodena do jeseni.

V Grčiji kjer se je pred dnevi pričela volilna borba, so tolovaji ugrabili dva znana politika Milonasa in Melasa, spričo česar se je javnost zelo razburila. Tolovaji so zanju zahtevali sedem milijonov drahem. Te dni so izpustili Milonasa, da jim preskrbi zahtevani denar. Vlada je šla prizadetima rodbinama na roko in jima bo stavila na razpolago potrebno svoto, izgleda pa, da tolovaji ne bodo dobili denarja v predvidevanem roku in bodo spričo tega ubili oba grška politika; Milonas se bo namreč do 15. avgusta moral povrniti v njihov tabor.

Francosko zunanje ministrstvo je razposlalo te dni vabila k podpisu Kelloggove protivojne pogodbe. Podpisalo jo bo, kot izgleda, 15 vlasti. Angleški zunanji minister Chamberlain po poslednjih vesteh iz Londona ob tej priliki ne pride v Pariz. Morda bo izostal tudi Stresemann. Gotovo pa je, da pride iz Združenih držav državni tajnik zunanjih zadev Kellogg.

Nacionalistična vlada v Nankingu je dosegla te dni razen z Združenimi državami tudi sporazum z Anglijo. Ta sporazum vsebuje rešitev vprašanj, ki zadevajo incident v Nankingu in nadaljnje odnošaje med obema državama. V Londonu so listi in politični krogi sprejeli vest o dosečenem sporazumu z velikim zadoščenjem.

DNEVNE VESTI

Cene in življenjske potrebe

Podatki, ki jih je objavil vestnik osrednjega statističnega urada od 9. t. m. o cenah, pričajo o nekaterih važnih spremembah, ki so jih doživele v dobi od 21. julija do 4. avgusta cene na debelo. Med 42 vrstami življenjskih potrebščin, ki jih omenja vestnik, je beležiti pri šestih podražanje, pri sedemnajstih padec cen, medtem ko ni pri drugih devetnajstih nikakih sprememb. Indeks cen v zlatu na debelo beleži neznaten padec, in sicer od 132 na 131.7.

Indeks cen 21 življenjskih potrebščin splošnega konsuma kaže od 1. julija sem precejšnji padec, in sice rod 532.9 na 516.1, t. j. torej za 16.8 točk ali za 3.15%. Ta padec je treba pripisati predvsem znižanju cen krompirja. Indeks cen na drobno od 1. julija je padel za 24.1 točk ali za 4.46% v primeri z istim časom v lanskem letu.

Splošni povprečni indeks 44 poglavitnih mest kraljevine je padel v dobi od 1. junija do 1. julija od 93 na 92.20.

Opozorilo šoferjem in kočijažem

Občinska uprava opozarja ponovno, da morajo vsi kočijaži in šoferji, ki vodijo javnav ozila, kočije in avtomobile, predložiti najkasneje do 15. avgusta prošnjo za občinsko dovoljenje, ki je potrebno za izvrševanje te službe. K prošnji je treba predložiti potrdilo o vpisu v smislu čl. 122. zakona o javni varnosti.

Kočijaži in šoferji, ki do omenjenega roka ne vložijo predpisane prošnje, ne bodo smeli več vršiti službe in se odstranijo.

POZIV UPOKOJENCEM

Fašistovsko društvo javnih nameščencev poziva ponovno vse upokojence, vštevši vdove, ki prejemajo še vedno začasno pokojnino (brez knjižic), naj se zglasijo v društvenih prostorih v ul. S. Caterina št. 1 ob uradnih urah. S seboj naj prinesejo listino o podelitvi začasne pokojnine.

Upokojenci in vdove na deželi naj se zglasijo pri zaupnikih društva.

Učitelji, ki so napravili usposobljenostni izpit iz italijanščine

V Trstu so napravili v dneh 1., 2., 3. avgusta sledeči učitelji in učiteljice usposobljenostni izpit iz italijanščine in so si s tem pridobili zopet pravice poučevanja na ljudskih šolah: učitelj Avgust Wehrenfennig, učiteljica Maksa Gross, Marija Kos-Stegù, Zofija Okoren in Avgusta Troha.

Usposobljenostni izpit je delalo 10 učiteljev in učiteljic.

Slovenski cvetnik za srednje šole

Odlikovano tiskarsko podjetje L. Lukežič v Gorici je izdalo te dneve Slovenski cvetnik za srednje šole ki ga je sestavil dr. Andrej Budal po izpitnih načrtih za slovenščino na kr. srednješolskih zavodih (kr. odlok z dne 10. marca 1927. št. 480.)

V tej knjigi, ki je namenjena učeči se mladini, so nanizani daljši in krajši spisi pet in osemdesetih slovenskih pesnikov in pisateljev od prvih začetkov slovenske književnosti pa prav do najnovejše dobe. Dr. Budal je zbral od vsakega nekaj, od tega več, od onega manj, od vsakega pa spis, ki dotičnega pisatelja na kratko najbolj označuje. Zato bo pa ta knjiga dobrodošla v sedanjih razmerah tudi drugim in marsikdo bo zamogel sklepati po teh jedrnatih izvlečkih na bogastvo naše književnosti. Stvarno oceno prepuščamo strokovnjaku, v tej notici smo le opozorili našo javnost na lepo in posrečeno zbirko.

Zdravilna vrednost sadja

Sadje se je že od nekdaj rado zauživalo, čeprav ima v primeri z mesom malo beljakovin in v primeri z maslom malo tolščobe. Da vsebuje sadje mnogo vode, ni smatrati za prednost. Prava hranilna vrednost sadja tiči v sladkornih snoveh in v ogljikovih vodanih. Izjemo tvorijo orehi in mandlji, ki vsebujejo mnogo beljakovin in maščobe, a razmeroma zelo malo vode. Beljakovine tega sadu, ki ga obdaja tenka kožica, nudijo možnost prebavilnim sokom, da jih izborno izkoristijo, pa naj se uživajo orehi tudi sirovi.

Za drugo sadje je vsebina ogljikovih vodanov, ki niha med desetimi in dvajsetimi odstotki. najvažnejši hranilni činitelj. Nezrelo sadje ima več skroba, zrelo sadje pa več topljivih ogljikovih vodanov kakor trstni, grozdni in sadni sladkor. Če se dovažajo telesu v obilni meri ogljikovi vodani, ne potrebuje telo toliko beljakovin in z izdatno prehranitvijo s sadjem se zmanšajo potrebne količine mesa.

Cim nežnejše je sadje, tem bolj hrepeni jezik po njem. Vrednost okusa sadja pa zavisi tudi od vsebine organskih kislin, citronske, vinske in jabolčne kisline. Sadje, ki je dozorelo pri vročem, suhem vremenu, nima mnogo kislin. — Sadje, ki se hrani kakor recimo, jabolka izgublja polagoma svojo kislinsko vsebino. Poleg kislin so važne tudi soli, pred vsem kalij in fosforna kislina. Ker se zavživa sadje v nasprotju z zelenjavo, po večini sirovo, prihajajo vse njegovoli v telo, medtem ko je zelenjava med kuho izgubila mnogo soli, ki so prešle v vodo; ta pa se navadno stran izlije. Če se pa sadje kuha, ne gre nič soli v izgubo, ker se navadno tudi voda, na kateri se je sadje kuhalo, popije.

Dober okus sadja zavisi poleg zmesi sladkornih snovi in sadnih kislin tudi od tako zvanih dišečih snovi, ki obstojajo po večini iz eteričnih olj. Ko je sadje popolnoma dozorelo, tedaj ima največ aromatičnih snovi, ki jih sicer vročina uniči ali vsaj izpremeni, tako da ima kuhano sadje nikdar onega pravega vonja kakor nekuhano sadje.

Slednjič so važni tudi vitamini za zdravo, posebno pa za razvijajoče se telo. Posebno se nahajajo te izpopolnujoče hranilne snovi v citronah, v pomarančah, bananah in jagodah. Radi vsega tega je sadje dragocena jed.

IZ NAŠEGA URADA

Greg. Bostjančič in Ana Bole: Na tukajšnji finančni intendanci ne izhaja, da bi bila postojnska pretura poslala «pristanek»; poizvejte, kdaj in kam je spise odpremila.

Amalija Mihelčič - Bizjak: Od te strani se ne da ničesar ukreniti. Edino odpošiljatelj tamkaj reklamira pri banki, radi nepravilne izplačitve.

Eržen - Idrija: Ne spada v naš delokrog, pa tudi izjemoma se ne moremo spuščati v take čisto kupčijske posle. Svetujemo Vam, da oglašujete v «Edinosti».

K. Kosovelj - Zagrajec: V zadevi vojne škode se nam je posrečilo spraviti spise v likvidacijski urad. Tam bodo vso zadevo pregledali in kakor zagotovljeno, v kratkem rešili. Za kar je pa bilo oddano rekvizicijskemu oddelku za rešitev, je treba imeti še malo potrpljenja. Čez nekaj časa se bomo zopet javili na dotičnem uradu in se prepričali, kako stvar stoji. O izidu boste pravočasno obveščeni.

Tajništvo.

Rojstva, smrti in poroke v Trstu dne 10. avgusta 1928.

Rojeni: 5;
mrtvi: 3;
poroke: nobene.

Iz tržaškega življenja

Tragičen požar v Miljah

Dva otroka našla smrt v plamenih

V bližini letališča, ki se gradi pri Orehku v Žavljah, ima svoje posestvo neki Anton Loredan, 31 let star. Včeraj zjutraj ob 8. uri se je po svoji navadi odpravil z doma proti letališču, kjer je zaposlen. Koj za njim je zapustila hišo tudi njegova žena Ana, da ponese mleko v Škedenj. Doma sta ostali le njiju hčerki: triletna Pierina in osemnajstmesečna Valburga ter stara mati Ivana Vatovaz, katera je okoli 8.30 šla na dvorišče, da opere perilo pri bližnjem vodnjaku.

Ko sta oba otroka ostala sama v svoji sobici, v drugem nadstropju, se domneva, da je starejša deklica našla v sobi škatlico vžigalic in pričela prižigati vžigalico za vžigalico v veliko veselje male sestrice. Pri tej zabavi pa je menda odskočila goreča žveplenka na slamnato posteljo, ki je v hipu zagorela. Požar se je v kratkem silno razširil, tako da so plameni nenadoma obkolili otroka, ki nista utegnila zbežati. Sosedje, ki so zapazili požar in slišali vpitje nesrečnih deklic, so prihiteli koj na pomoč. Nekaj jih je udrlo tudi v hišo, da bi otroka rešili, a čim so napravili par korakov, že so morali opustiti svojo namero, ker je bilo radi dima in plamenov nemogoče prodreti v hišo.

Medtem je bil obveščen o požaru tudi nesrečni oče, ki je prihitel domov. Tudi on je planil v hišo, da bi rešil svoja otroka, a stopnice so se pričele že podirati in tudi strop se je že rušil. Ko se je vrnil na prosto, je imel ožgane brke, lase, obrvi, in na prsih je imel hudo opeklino, ki mu jo je povzročil goreči tram, ki ga je oplazil.

Med tem so bili poklicani na pomoč tržaški in miljski gasilci, ki so prihiteli v kratkem na lice mesta: prvi pod vodstvom podčastnika Puntellija, slednji pa pod vodstvom častnika Robba. Ker je bila Loredanova hiša med tem dogorela že skoro do tal, ni gasilcem preostalo drugega, kot da preprečijo, da se požar ne razširi na bližnje hiše, kar se jim je tudi popolnoma posrečilo. V posebni nevarnosti je bila hiša Loredanovega brata Franca, ki je uslužben v ladjedelnici S. Rocco, kot bolniški strežnik.

Po napornem delu je bil požar končno popolnoma udušen in šele tedaj se je gasilcem posrečilo izvleči izpod ruševin trupelci nesrečnih deklic, ki sta bili grozno ožgani.

Kmalu potem, ko se je mati, ki ni znala, kaj se je zgodilo, vrnila domov, je našla svoje domovje vpepeljeno in svoja otroka mrtva.

Škoda prekaša 25.000 lir, ki pa je krita z zavarovalnino. Na lice mesta so prišli miljski orožniki v svrho primernih ukrepov.

Radovedni otrok

Koliko nesreč je že zakrivila otroška radovednost! Požar v Miljah je v glavnem posledica otroške brezskrbnosti, v kolikor ni kriva temu neprevidnost staršev. Iz radovednosti bi se bila včeraj malone zastrupila mala enoletna Lucija Taria, stanujoča na Scali Monticelli št. 3.

Včeraj je hišni gospodar poslal v njeno stanovanje elektrotehnika da izvrši neke popravke pri električni napeljavi. Proti večeru je delavec delo prekinil in pustil na stanovanju vsa orodja s namenom, da se vrne naslednji dan in delo nadaljuje. Ko je odšel, je mala Lucija pričela brskati med orodjem in iztaknila malo stekleničico, napolnjeno s solitrno kislino. Ni dolgo pomišljala in izpila polovico tekočine. Več ni mogla, ker so jo nenadoma pričele obhajati slabosti, in mati, ki ji je prihitela na pomoč, jo je koj ponesla v mestno bolnišnico, kjer so ji izprali želodec in pridržali v I. oddelku. Zdraviti se bo morala 6—8 dni.

Z nožem se je ranil.

18-letni Emil Domenella, stanujoč v ulici S. Marco št. 10, je včeraj popoldne v prodajalni svinjine na trgu Garibaldi št. 2, odpiral z nožem zaboj, v katerem se je nahajal sir. Pri tem pa se mu je nož izpoddrsnil in ga ranil v levo roko. V mestni bolnišnici, kamor je prišel iskat pomoči, so mu rano izprali in obvezali. Ker pa je bila poškodba neznatna, so ga koj izpustili.

Ti nesrečni avtomobili!

Ne mine dan, da bi ne imeli beležiti kake avtomobilske nesreče. Tudi včeraj zjutraj bi se zgodila kmalu nesreča, ki bi bila zahtevala človeško žrtev, da ni šofer pravočasno zapazil nevarnosti.

Ob 11.30 je zapuščal ribji trg 32-letni Dominik Villan, stanujoč v ulici del Pozzo bianco št. 9, ravno v hipu, ko je vozil tam mimo avto TS 1110 v smeri proti postaji pri Sv. Andreju. Šofer, ki pa je vozil s precejšnjo hitrostjo, ga je kljub temu z enim blatnikom sunil in vrgel s silo na tla. Villan je zadobil pri padcu poškodbe po vsem telesu. Z istim avtomobilom je bil prepeljan v mestno bolnišnico, kjer so ga sprejeli v kirurgični oddelek. Zdraviti se bo moral kakih 15 dni.

Nekaj aretacij

Z ozirom na rop, ki se je izvršil pretekle dni pod Konkonelom, so openski orožniki aretirali več osumljenih oseb in sicer: 24-letnega Henrika Visentinija, iz Prvačine; 46-letnega Ivana Živica, iz Dutovelj; 47-letnega Andreja Trampuša; 38-letnega Itala Zaninija; 32-letnega Josipa Marmija; 24-letnega Petra Vregneza in je nekaj drugih. Omenjene osebe so orožniki našli, da so spali v duplinah v bližini Opčin.

Vesti z Goriškega

Goriške mestne vesti

Premestitev

Tukajšnji sodnik kazenske preture dr. Leonard Scio je premeščen v Bellano (Como).

Avto ga je povozil

Avto št. 669 G. O. je povozil 75-letnega Jakoba Blaziča iz Cerovega. Ponesrečenec je zadobil večjih ran na glavi in po rokah. Voz Zelenega križa ga je prepeljal v mestno bolnišnico.

Odprte lekarne

Danes, v nedeljo, dne 12. avgusta, bodo odprte v Gorici sledeče lekarne: ves dan z nočno službo ves prihodnji teden lekarna Contin, Corso G. Verdi št. 17; do ene ure popoldne pa lekarni: Alesani, via G. Carducci št. 12 in Pontoni, via Rastello 26.

Mati, ki pošilja svoje otroke beračit.

Orožniki iz Št. Petra so ustavili 8-letno Lojzko in 4-letno Marico, ki sta raztrgani in zanemarjeni prosjačili po cestah. Dekletci sta priznali orožnikom, da jih pošilja beračit njih stara mati Alojzija Krivec, stara 83 let, doma iz Števerjana, stanujoča v ul. Rabatta 15. Orožniki so Krivčevo kaznovali s kontravencijonom.

IZPRED PRETURE

Suknja, ki roma.

Pred goriškim sodnikom sta se morala zagovarjati Florijan Gregorič, star 18 let, iz Prvačine, in Jožef Kavčič, star 61 let, iz Dornberga. Obtožena sta bila, prvi, da je hotel zakriti tatvino, drugi pa, da je ukradel nekemu Jožefu Trampužu suknjo, v kateri se je nahajalo 200 lir. Trampuž je namreč že pred meseci pustil suknjo v restavraciji Grusovin pri Svetogorskem kolodvoru v Gorici, kjer mu je bila ukradena. Pozneje je prinesel suknjo na dornberško županstvo obtoženec Gregorič, češ, da jo je našel, ko je padla z voza obtoženca Kavčiča. — Obtoženca tajita in sodnik ju oprosti radi pomanjkanja dokazov.

SPOD. IDRIJA

Za Veliki Šmaren na «Sivo skalo»

V sredo na Veliki Šmaren, se vrši na božji poti na «Sivi skali» pobožna svečanost. Ob 10. uri bo peta maša. Romarji, pridite in naužijte se na Šmarni dan tega, kar vam duša in srce želi!

KANINO

Požar.

V hlevu tukajšnjega posestnika Ivana Gaberščeka se je pred dnevi vnel požar, ki se je razširil tudi na stanovanjsko poslopje. Prihiteli so hitro domačini, ki so ogenj po večurnem gašenju vendar ukrotili. Gaberšček trpi kakih 5000 lir škode, ki pa je pokrita z zavarovalnino. V kolikor se je dognalo, je ogenj zanetil osemletni Gaberščkov sinček Ignac, ki se je igral z vžigalicami. Pazite na otroke!

BRDA

Krompir — suša grozi grozdju

Te dni so pričeli ljudje pobirati svoj prvi poljski sadež — krompir. Letina? Po suši pač! Nekateri posestniki, ki so letos sadili, zgodnji krompir, so ga na močnih njivah pridelali morda 6/1. Pa ti so le redki. Po večini ga ljudje niso pridelali niti za seme. Krompirja je malo, vrh tega pa je še droben. Ostali sadeži so vsi uničeni, zlasti

koruza, ki jo žanjejo. Sadja ne bo nič. Edino, kar se je obneslo letos, so bile črešnje in nekaj zgodnjih breskev. Tudi trti je suša že toliko škodovala, da ji je vzela $^{6}/_{8}$ pridelka. Ako v kratkem ne pade dež — kajti suša kljub zadnji rosi še vedno neusmiljeno uničuje — bo tudi vinski pridelek šel po vodi. V Brdih že nekaj let nimamo sreče. Že tri leta zapovrstjo imamo slabo letino, lani je pobila toča. Toda nekaj podobnega kot je letos — pa že dolgo ni bilo.

GRAHOVO

Aretirali so ju

Orožniki so na podlagi neke ovadbe prišli na sled Petru Kavčiču, staremu 29 let, in Ivanu Kendi, staremu 26 let, češ da sta šla črez mejo v Jugoslavijo in se od tam zopet povrnila nazaj. Aretirali so ju in izročili sodnijski oblasti.

ČRNIČE

O hudi snahi in tastu

Črniški orožniki so se morali pozanimati za Avgusto Kodelja poročeno Cigoj, staro 38 let. Njen tast, star 77 let, se je namreč pritožil, da ga je sinaha natepla tako močno z vilami po glavi, da se bo moral zdraviti 12 dni. Prepir je nastal na ta način, da je tast priporočal snahi, naj malo bolj varčuje s senom v hlevu, ker je suša in živina ne bo imela pozimi kaj jesti. Vnel se je prepir, katerega konec je bil krvav. Sinaha pa pravi, da ona ni prav nič kriva, prvi da jo je tast napadel. Orožniki poizvedujejo dalje.

ŠTOMAŽ

Kakor povsod gospodari tudi pri nas grozna suša, čeprav so se ji pridelki radi močne zemlje do sedaj še dobro upirali.

Da omeji to grozeče uničevanje, skuša vsakdo namakati svoja zemljišča, ki se nahajajo v bližini kakega studenca ali pipe s tem, da vodo tja navrača; pipe so seveda vedno odprte. To povzroča, kakor lahko vsak razvidi, jezo mlinarjev, ki morejo le z veliko težavo mleti žito, ker jim odjemajo še tisto malo vode, ki se v studencih nahaja.

To navračanje vode rodi pa tudi med posestniki majhne prepire, ker prav oni, ki v času deževja nočejo sprejeti vode iz pip v svoja posestva, jo kratijo sedaj, ko suša ogroža njihove pridelke, onim, ki so prenašali njeno škodo ob deževnih vremenih.

Da se ti majhni spori poležejo, bi bilo najbolje, da se vse pipe zaprejo, kadar se voda ne rabi.

Želimo, da to čim prej uredi naš g. občinski načelnik.

IZ STANDREŽA

Včasih se je v naši «Edinosti» ta ali oni oglasil in povedal kako svojo. Danes pa slišimo le malo iz Štandreža. Kulturnih prireditev ni, društva nobenega, druga poročila, če bi kdo kaj poročal, bi bilo le tarnanje. Tudi o plesu, ki se je v predzadnjih letih hudo razpasel, ni več ne duha ne sluha; nekateri bodo rekli, da je pretoplo — o ne — suša ga je pobrala. Z vetrom je prišla ta presneta suša — zavrtela je brjarje, «muziko» in vse skupaj odnesla tja proti Ameriki, kjer so baje dolarji doma in kjer se «Black-bottom» pleše. Tudi dosti mladine je veter odnesel preko atlantske luže — pa ne plesat, delat so šli; krvavo delat.

Pa v Štandrežu, kako je? Če bi Jeremija še živel in pogledal preko štandreških polj, bi jokal, ne da bi bilo treba kaj podreti. Grozovita suša je uničila vse, kar je bilo zelenega. Koruza sploh ni imela sadu. Krompirja je malo in ponekod gnije. Po zadnjem dežju, ki pa je zmočil le par prstov prsti, kmetje sadijo vrzote in drugo zelenjad. V velikih sodih zvozijo na polje, z velikansko muko živali in človeka, prečudne vode. Zalivajo, dolivajo ubogemu sadežu, a če dežja ne bo, vse to ne bo nič pomagalo. V tem letu je kmet tako udarjen, kakor še nikoli ne. Država bi morala ljudstvu odpomoči s črtanjem davka za dobo enega leta, ali pa podeliti sorazmerno podpore. — (Op. ur. - Akcija zato — kot smo svoj čas že poročali — se je od strani pokr. gospodarskega sveta že začela. Upajmo, da bo uspela.)

Iz tržaške pokrajine

IZ BOLJUNCA

Čudno, res čudno, da ni v «Edinosti» nikdar nobenega dopisa iz naše vasi. Saj je med nami nekaj takih, ki bi lahko spisali kako poročilce, tako da bi bili tudi drugod informirani o naših razmerah.

No, v teh pasjih dneh nimamo nič dobrega poročati. Suša nam je uničila vse poljske pridelke: fižola ni bilo nič, krompir je droben kakor orehi, sadja ni niti, da bi ga pokusili. Z grozdjem je od začetka kazalo dobro; sedaj pa so trte vse ožgane, in grozdje se ne more debeliti. Zadnji dež ni skoraj nič zalegel, ker ga je bilo malo. Upajmo, da se bodo nebeške zaklopnice kaj kmalu odprle in nam poslale zaželjenega dežja.

Dovolite, gospod urednik, da omenim še nekaj boljunskih «posebnosti».

Prva posebnost je ura na zvoniku. S plošče so se namreč zbrisale številke, tako da se lahko samo približno ve, koliko je ura, če se na to uro pogleda. Mislim, da ni prav prijetno slišati, kako se tujci, ki pridejo v vas, norčujejo iz ure. Skrajni čas bi bil, da se ura nanovo pobarva.

Druga posebnost je struga «na jami», kjer se zajema pitna voda. Struga je polna mahu in druge primesi. Tudi tu bi bilo treba poskrbeti, da bi bila struga vedno čista. Tega ne bi omenil, če ne bi bil slišal pritožb od raznih strani.

Tretja posebnost: cerkveni pevski zbor. Sestoji iz dveh pevcev in treh pevk. Imamo dobre pevke in pevce, ki bi v zboru lahko sodelovali. Naš mladi organist se na vse načine trudi, da bi zbral nekaj mladeničev in deklet, ki bi bili pripravljeni sodelovati v zboru, a vsa njegova prizadevanja so zaman.

Pisal sem o teh treh «posebnostih», da opozorim sovaščane, da se o njih govori tudi drugod, kar menda ne dela «posebne» reklame.

Boljunčič.

Znanost in umetnost

Motorne ladje

Posebno v Trstu imamo prelepo priliko, da opazujemo silno hiter razmah v uporabi Dieselovih motorjev za pogon ladij.

Predno pa preidemo k številnim podatkom, hočemo v glavnih obrisih pojasniti, v čem obstoji bistvo Dieselovega motorja.

V glavnem razlikujemo pri pogonu ladij dvoje vrst strojev: 1. stroje z zunanjo kurjavo in 2. stroje z notranjo kurjavo. K strojem z zunanjo kurjavo štejemo predvsem parne stroje. Izraz «zunanja kurjava» nam bo takoj jasen, ako si ogledamo delovanje takega stroja. V kotlu segrevamo vodo in jo tako pretvarjamo v pare, ki prehajajo v cilinder, kjer gonijo bat. Proces gorenja se ne vrši torej v cilindru samem, kjer se premika bat, temveč zunaj kotla. K strojem z zunanjo kurjavo spadajo tudi parne turbine, ki so v zadnjem času zlasti pri zgradbi vojnih ladij začele izpodrivati parne stroje.

Pri strojih z notranjo kurjavo zgoreva kurivo v cilindru samem. Pri tem pa sta dani dve možnosti. Ali se vžge zmes zraka in kuriva po zunanjem pripomočku, večinoma po električni iskri, ali pa se vžge sama po sebi, seveda pod močnim pritiskom. Stroje prve vrste imenujemo motorje na eksplozijo in so v rabi predvsem v avtomobilstvu in letalstvu. Kot kurivo uporabljajo lahko netljivi, toda dragi bencin.

Pri strojih druge vrste, ki nosijo ime po izumitelju Dieselu Dieselove motorje, vžge zmes kuriva in zraka že radi samega pritiska. V cilindru je treba najprej stiskati zrak tako, da doseže pritisk okoli 35 atmosfer. Ko je dosežen zadosten pritisk, se vbrizga seveda s primernim pritiskom tekoče kurivo, navadno težka olja, ki preostajajo pri destilaciji kamenega olja in ki so znana pod imenom «mazout». Tako vbrizgano kurivo se vžge, kajti zrak se je radi močnega pritiska silno segrel.

Pri motorjih na eksplozijo pa je proces bistveno različen. Predvsem se zmesita kurivo (bencin) in zrak že zunaj cilindra. Ta zmes se zgosti v cilindru samem le največ do kakih 7 atmosfer in se nato vžge po elektriški iskri. Snov zgori trenutno (eksplozivno). Pri Dieselovih motorjih pa traja gorenje razmeroma delj časa, dasi je seveda tudi ta čas silno kratek.

Dieselova ideja je bila od začetka, izumiti stroj, kjer bi se v močno zgoščenem zraku vžgalo zmleti premog. Njegov trud v tej smeri je bil brezuspešen. Šele tedaj, ko je mesto premoga uporabil tekoče kurivo, je bil uspeh dosežen. Toda tedaj je bilo že prepozno, da bi Diesel v miru užival sad svojega sanja in svojega dela. Iskal je večni mir v hladnih morskih valovih. Po njem imenovani motorji pa so si zmagovito osvojili svet. Sicer pa se že poroča, da se bliža tudi njegova prvotna misel, uporabljati zmleti premog kot notranje kurivo, k uresničenju.

Prvi poskus z Dieselovimi motorji goniti trgovinsko ladjo je iz l. 1912. Tedaj je opremila ladjedelnica Burmeister & Wain v Kodanju 5000-tonsko ladjo «Selandia» z dvema Dieselovima mortorjema po 1200 konjskih sil.

V naslednjih dveh letih pred vojno je bil napredek silno neznaten. Med vojno, naravno, ni bilo govora o kakem razmahu, ker ni bilo časa misliti na nove poizkuse.

V povojnih letih pa je razmah naravnost velikanski. Leta 1922. je od vse tonaže, ki se je gradila, odpadlo že 11 od sto na ladje z Dieselovimi motorji, l. 1923. poskoči ta odstotek že na 24, l. 1924. na 60 in l. 1925. na 58%.

Za tekoče leto poroča Lloyds Register of Shipping, da prekašajo motorne ladje, ki se gradijo po vsem svetu, parnike, ki so v delu, za 115.000 ton.

Nepoučenega čitatelja opozarjam, da ne gre tu za utežno tono, temveč za takozvano registrsko tono, ki je prostorninska mera in odgovarja približno 2.83 kubičnim metrom.

Ako upoštevamo samo motorne ladje, ki so že v rabi po načrtu iz l. 1927., ali ki se še gradijo v ladjedelnicah, toda tudi od teh le one, katerih prostornina prekaša 10.000 ton, gre prvo mesto Angliji, ki izkazuje 17 enot od 10.000 do 27.000 ton. Celotna tonaža znaša 240 tisoč ton, gonilna sila pa 182 tisoč konjskih sil.

Za Anglijo pride Italija s 7 enotami od 10.000 do 32.000 ton in s celotno tonažo 122.000 ton in s 104.000 konjskimi silami. Italiji pa gre prvenstvo v dveh ozirih. Predvsem je dosegla rekord v tonaži posameznih ladij, kajti motornik «Augustus» ima največjo tonažo sploh, namreč 32.000 ton. «Saturnia» pa, ki se je gradila v Trstu, je s svojimi 23.500 tonami in 24.000 konjskimi silami, dosegla pri preizkusih največjo hitrost, namreč 21 milj na uro. In isto si obetajo od njene sestre «Vulcanie».

Tretje mesto zavzema Holandska s 6 enotami in s celotno prostornino 102.000 ton ter s 77.800 konjskimi silami.

Enako število ladij izkazuje tudi Nemčija, toda celotna tonaža znaša le 77.000 ton in celotna gonilna sila le 54.000 konjskih sil.

Druge države z večjo trgovinsko mornarico kakor Švedska, Japonska, Španska, Danska, Združene države Severoameriške imajo le po 2 ali 3 enote. Nič bolje bolje ni s Francijo, ki izkazuje 3 enote od 10 do 20 tisoč ton, toda vse te tri enote se šele gradijo.

Manj ugodni so podatki glede vojne mornarice. Le Anglija in Nemčija se bavita resno z idejo opremiti nove ladje z Dieselovimi motorji.

L. Č.

Slovarček zemljepisnih imen, njih izvir in pomen. Sestavil Josip Brinar. Založila Goričar in Leskovšek v Celju.

Brinarjev «Slovarček» zemljepisnih imen je v Slovencih prva publikacija te vrste ter jo bodo z veseljem pozdravili osobito učitelji in dijaki, katerim je knjižica predvsem namenjena. A tudi turisti, ljubitelji prirode itd., bodo našli v «Slovarčku» nanizano obilico zanimivih razlag domačih krajevnih imen, a poleg tega tudi zanimivo zbirko tujih zemljepisnih imen, ki šele po razjasnitvi njih izvora in pomenaa ožive iz skupine mrtvih nerazumljivih črk v jasno sliko. Na stotine najzanimivejših krajevnih imen nam «Slovarček» poljudno raztolmačuje. Iz

(Dalje na IV. strani)

ZAHVALA

Vsem, ki so nam stali ob strani ob priliki izgube naše nepozabne

JOSIPINE KREČIČ

izrekamo tem potom najsrčnejšo zahvalo.

Posebno zahvalo smo dolžni našim bližnjikom, nositeljem vencev in vsej oni množici, ki je spremljala našo nepozabno pokojnico na njeni zadnji poti.

BARKOVLJE, 11. avgusta 1928.

Žalujoči ostali.

POSLANO*)

ZAHVALA

Izrekam najtoplejšo zahvalo **Zavarovalnici L'Union** oziroma g. A. Ravniku **v Gorici, Via Barzellini No. 2,** za najboljše cenjeno in izplačano odškodnino za moja pogorela poslopja in premičnine.

Priporočam vsakemu to zavarovalnico. (704)

Miha Skok, Topolc 43.

*) Za članke pod tem naslovom odklanja uredništvo vsako odgovornost.

MALI OGLASI

MLEKARSKE STROJE, nemški izdelek, ima na prodaj Mlekarska zadruga v Trnovem (Torrenova di Bisterza), in sicer: a) nove: posnemalnik z učinkom 80 l na uro za L 360, posnemalnik z učinkom 160 l na uro za L 460; 50-litrsko pinjo (Sturzbuttermaschine) za L 810 in 30-litrsko pinjo za L 240; b) rabljene: 2 hladilnika za mleko z učinkom 500 litr. na uro; 2 hladilnika za smetano z učinkom 200 l na uro. Cene po dogovoru. 831

ZALOGA VINA v Gorici, via Formica 1, kot naslednik «Vinarske zveze», razpolagam z raznimi domačimi vini, kakor tudi kraškim teranom. Se priporočam Pirec Josip. 833

NA VRHNIKI pri Ljubljani, poleg sodišča, prodam enonadstropno hišo, pripravno za trgovino ali obrt. Več se izve pri lastnici, v glavni tobačni zalogi na Vrhniki št. 25. 832

IZŠLA je znanstvena knjiga «Naš svetovalec v bolezni in zdravju» (750 strani in več slik), spisal med. Kunze, poslovenila Dr. Gustinčič in prof. Brodar. Cena L 110. Predplačilo L 25, ostalo po povzetju. Zastopnik M. Antonini, Nabrežina. 837

SREČO, preteklost in bodočnost življenja pove avtorizirani grafolog. Via Pietà št. 12, vrata 6. 842

SLUŽKINJA za gostilno se išče. Via Cologna 21, gostilna Pavalec. 838

GRADEŽ - HOTEL AURORA za Vas 26 lir dnevno. 839

SLUŽKINJO, veščo v kuhanju, sprejme takoj gostilna, Campo Belvedere 1. 840

PRODAM 50 hl belega in črnega vina. Cena 2.40 do 2.60. Marc Ivan, Planina 43, p. Vipava. 841

POROČNA soba iz parjenega bukovega lesa, zajamčena L 1400, jesenova 1600, mahagonijeva, topolova 1800. — Türk, Cesare Battisti 12. Pazite na številko!

SOBICA se odda. Naslov pri upravi.

ZASTOPNIKOV išče bogata stoletna družba zavarovanja v vseh občinah z najboljšimi pogoji in zaslužkom. Natančnejša pojasnila daje glavni zastopnik Teodor Brešan, Corso Vitt. Em. III. 28, Gorica.

TRGOVSKI pomočnik, vešč slovenskega in italijanskega jezika, s štiriletno prakso, išče službe. Naslov pove goriška uprava.

VINO ISTRSKO najboljše vrste, pristnost zajamčena, dobite založniki in gostilničarji v vsaki množini: Istrski teran, burgundec, pinot in belo malvazijo. Najnižje cene. Vsaka pošiljatev se izvrši takoj. Naslov: Nikola Draghicchio - Parenzo. 693

VIPAVSKO VINO. Kmetijsko društvo v Vipavi ima veliko zalogo izvrstnega domačega, namiznega in desertnega vina in refoška. Kupci se vabijo. 760

ZALOGA papirja. Uvoz in izvoz na vse kraje. Cene ugodne. Tvrdka G. Dollinar, Via Ugo Polonio 5, Trst. 252

POZOR! Radi selitve prodam vse manufakturno in galanterijsko blago, po zelo znižanih cenah. Cenjeno občinstvo ima sedaj najugodnejšo priliko nabaviti si za mal denar najboljše blago. Pridite in prepričali se bodete! Pavel Kunstek, Štarje pri Ajdovščini. 816

BABICA, diplomirana, sprejema noseče dnevno. Govori slovensko. Bodulich Anna, via Madonna del Mare 19, II. 843

14-LETEN DEČEK, ima veselje do brivske obrti, išče mesta. Postojna 57. 828

BRIVSKI pomočnik in učenec se sprejmeta takoj. Cubr - Bistrica. 830

BABICA, avtorizirana, sprejema noseče. Govori slovensko. Slavec, via Giulia 29. 322

BABICA Emerschitz - Sbaizero, diplomirana, sprejema noseče, moderna oprema, zdravniška pomoč, dnevna branarina L 25. Via Farneto 10 (Ginnastica, podaljšana), lastna vila, telefon 20-64. 308

BABICA, diplomirana, sprejema noseče, Hladis, cia Madonnina 10/II 821

Kdor se bavi s sportom

je posebno izpostavljen hitremu ohlajenju po končani vaji.

Dobro je, da se sportnik obvaruje pred eventuelnimi posledicami, ki so navadno: revmatizem, bol v kolkih, glavobol, zobobol itd.

V ta namen služijo najbolje tablice

Aspirina

„BAYER", ki so izborno sredstvo proti vsem boleznim te vrste. Zahtevajte vedno tablice „BAYER" v originalni izdelavi z zelenim ovitkom in križem „BAYER".

„Delavsko konsumno društvo"

pri Sv. Jakobu v Trstu

registrovana zadruga z omej. poroštvom

vabi članstvo na

izredni občni zbor

ki se bo vršil

v nedeljo, dne 26. avgusta 1928. ob 10. uri zjutraj, v društveni dvorani.

DNEVNI RED:

1. Zadeva posestva.
2. Slučajnosti.

(708) ODBOR

NAJBOLJŠE OBUVALO

za ženske, moške in otroke

v najmodernejših barvah in po najnižji ceni dobite edino 579

PRI REBCU

Trst, Via Carducci št. 36

KURJA OČESA

z mazilom se odpravijo takoj

RYA

FARMACIA SPONZA, Trst, V. a Tor S. Piero 10

Pazite na ponaredbe. — Dobiva se v vseh lekarnah po znižani ceni L 3.—.

SLADOLEDNICA **FRATELLI ZAMPOLLI**

TRST, Viale XX Settembre št. 25

Najboljši sladoled lastnega izdelka 705

FERRO CHINA PIGATTI

Okrepčevalno sredstvo, predpisano od zdravniških avtoritet proti MALOKRVNOSTI, BLEDICI in za OKREVANJE

LEKARNA ZANETTI - TRST - Via Mazzini

P O D L I S T E K — 163

V. J. KRIŽANOVSKA:

Pajčevina

Roman v štirih delih

Iz ruščine prevedel **I. V.**

Grof je slonel na pisalni mizi, bil je bled in potrt, toda ni izpregovoril besede; pri imenu Kromskega se je zdrznil in obličje mu je zalila mrzlična rdečica, oči pa so poizvedujoče strmele v Milico, ki je bila bleda od razburjenja, toda odločno, smelo in ponosno je odbijala napade svojega obtoževalca.

Pogovor se je bližal koncu.

— Ne bova se prepirala, gospa; nisem prišel zato semkaj, ampak da vam priobčim sklepe, ki se tičejo vaše osebe. Vaše ravnanje bi zaslužilo ostro kazen; toda iz ozirov do vašega moža, do vaše mladosti in upoštevajoč nekatere olajševalne okolnosti, ki dokazujejo, da ste delali skoraj vedno pod trenotnimi vtisi in brez premišljene namere, — vas vlada neče soditi po zakonu, ampak želi samo onemogočiti vam kaj takega v bodočnosti. Prekiniti morate vsako zvezo s svojo prejšnjo domovino, prenesti svoje kapitale v Nemčijo ter prodati vse svoje nepremičnine, ki jih posedujete v Rusiji. Libermanov sin in šarlotenfalski kolonisti so pripravljeni kupiti Turovo in Vsesvjatsko proti plačilu v gotovini, ki se vam izplača v dveh ali treh obrokih, kakor vam bo lepše kazalo. Pametno boste ravnali, če si kupite primorne nepremičnine pri nas, grof pa vam bo pomagal upravljati vaše posestvo, kjer boste morali pač živeti, ker povratek v Rusijo vam je za dobo desetih let prepovedan. Po preteku imenovanega roka se nadejamo, da boste z zakonsko in materinsko ljubeznijo tako navezani na svojo novo domovino, ki se je boste privadili, da boste mogli vmovič obiskati svojo rodno deželo brez nevarnosti za nas.

S široko odprtimi očmi, ne verujoč svojim ušesom, je Milica poslušala te zahteve; prvotno presenečenje se je umaknilo besni jezi. Z rdečicami srda na licih in bleščečimi se očmi je skočila na noge in grozeče stopila za korak naprej k svetniku.

— Če ni to, kar ste mi sedaj povedali, samo prazna šala, tedaj vedite, gospod, da je moj odgovor na vašo nesramno zahtevo tale: niti koščka zemlje sploh nikomur ne prodam, posebno pa ne temu lakajskemu sinu, ki se ponaša s tem, da je njegov oče okradel svoje gospodarje. Jaz obdržim svoja posestva in moje glavnice ostanejo v Rusiji. Rajši se ločim od grofa in ostavim «sveto zemljo» Nemčije za vselej, kakor bi se pokorila takemu nasilju.

— Gospa! Jeza je slab svetovalec, toda nadejam se, da ko se umirite, pravilno precenite našo prizanesljivost. Sicer pa prepuščamo vašemu možu, da vas privede do pametnega sklepa. Moram pa pristaviti, da je sklep naše vlade nespremenljiv. Ni druge izbire, ali se udati, grofica, ali pa iti. Ko gre za blaginjo države in njenih podanikov, tedaj ne poznamo šale, a tako nevarnih, dasi neprevidnih dejanj, kakor so bila vaša, ne moremo trpeti. Premislite si vse, upoštevajte, kaj ste dolžni možu, in tedaj boste priznali, da vam je od nas naložena naloga izvedljiva. Sicer pa imate dva tedna časa za premislek.

— Nikoli! Čujete? Nikoli se ne pokorim tej podli samovolji. Ne dovoljujem, da ravnate z menoj kakor s sužnjo in nimate pravice žaliti moja najsvetejša čuvstva. Vi ste rekli, da se moram udati ali iti. Tedaj si izberem poslednje, — je vzkliknila Milica vsa iz sebe ter zbežala iz sobe.

Svetnik pl. Kühl je zmajal z glavo ter se okrenil k Berenklavu, ki je ves čas molčal, ter mu prožil roko.

— Umirite se, grof, ter zberite ves pogum in skušajte prepričati vašo ženo in zlomiti njeno upornost. Razumem, da če je človek zaljubljen, se težko bori s tako očarujočo žensko; toda s tem si zagotovite svojo bodočo srečo in družinski mir.

Z nadčloveškim naporom je grof potlačil vihar, ki mu je divjal v duši.

— Pokorila se bo, ali pa se ločiva, — je rekel s trdim, toda ubitim glasom.

Po kratkem razgovoru se je vladni svetnik poslovil.

Milica se je vrnila v svojo sobo kakor vihar. Razburjenje, gnev in obup so jo davili, a črez vse je prevladovalo hrepenenje po svobodi in nepremagljiva želja, bežati iz dežele, ki jo je brezmejno sovražila. V teh občutkih zoprnosti in sovraštva je utonila celo moževa osebnost: «sirovi Nemec», ki jo je na zvit način zavojeval ter dovolil, da so jo ponižali in obrekli, je bil tudi njen sovražnik. Ah, kakšen dober prerok je bil Rostislav, ko je rekel, da pride trenotek, ko se njeno srce in njen ponos upreta sirovemu nasilju nad njenimi najsvetejšimi čuvstvi. Ta trenotek je nastopil sedaj, ko so jo tako hudo užalili.

«Da, bežati je treba... bežati, za vsako ceno, iz te preklete dežele,» — to spoznanje se ji je trdno vcepilo v glavo.

Hodila je gori in doli po buduarju in mrzličen drget ji je šel po telesu; nato se ji je razburjenje nekoliko poleglo, sedla je k pisalni mizi in mehanično vložila v kovčeg raztresene reči. Nato se je naslonila na mizo, pokrila obličje z rokami in se zamislila.

XIII.

Bila je zatopljena v svoje misli in ni opazila, ko so se odprle duri in je vstopil mož. Grof ji je prinesel škatlo, ki jo je pozabila v njegovi sobi, in šele ko jo je položil na mizo, se je Milica zdrznila in dvignila glavo.

Zakonca sta se sovražno spogledala. Grof je bil še vedno smrtno bled in nekaj neprijaznega, krutega je bilo v njegovih očeh. Ni izpregovoril besede, ampak odšel v spalnico ter zaprl vrata v garderobno sobo.

— Tako skrbno zapiraš vrata, kakor da me misliš ubiti, — je rekla posmehljivo Milica.

— Morda je tako. No, na vsak način moram priti na jasno s teboj in nočem, da bi nas slišalo kakšno nepoklicano uho v teku najinega pogovora.

— Če pa ne moram govoriti zdaj s teboj? Za danes mi je dovolj pojasnjevanj in žaltev. Hočem si nekoliko odpočiti in se umiriti, predno končno odločim najino usodo.

— Meni je popolnoma vseeno, kaj ti želiš, toda jaz se želim takoj s teboj pogovoriti o mnogočem... Kar se tiče naše bodočnosti, je ta že odločena: Ti se do pičice pokoriš predloženim zahtevam in jaz te bom nadzoroval, da pojdeš v bodoče po ravni poti in vsestransko izpolniš svoj dolžnost.

— Dokler bom živa, na prodam ni metra zemlje in ne prenesem semkaj ni rublja svoje glavnice, — je odgovorila Milica jasno in trdo. — Razen tega nečem živeti v tej deželi nasilja; in ker postaja najino življenje pri teh razmerah neznosno, tedaj nama ne preostane drugega nego ločitev. Ostaniva pri tem in zaključiva pogovor.

obilice zanimivosti nekaj zgledov! Iz «Slovarčka» se poučimo, da je na pr. vas Čret (Začret) itd. vas na močvirnem ozemlju, zakaj «Čreta» pomeni močviren travnik. Knjižica nas pouči, da je ime «Vojnik» nastala iz «Hvojnik» (t. j. kraj ob hojevem gozdu); ali, da je ime vasi Volog spojenka iz «v logu»; da je iskati izvir «Grosuplam» v staroslovenski besedi «graslup» močviren kraj, itd. «Slovarček» nam tudi pojasnjuje jugoslovenska imena v tujem oblačilu, kakor «Ada-Kale», Alibunar, Arangjelovac, Balkan, Kale-megdan, Majdanpek, Novi-Pazar, Palanka, Tuzla, Vakuf in dr.

Prvi del «Slovarčka» prinaša vsa zanimivejša imena z ozemlja Srbov, Hrvatov in Slovencev. V drugem delu pa so zbrana zemljepisna imena iz vseh delov sveta. Kako tuje, čisto «kinezarsko» nam n. pr. zvene imena: Tong-king, Si-kiang, Pe-king! A kako se nam zasvita, ko nam «Slovarček» razloži, da pomeni Tong — vzhod, Si — zahod, Pe — sever, King — mesto, Kiang — reka! Ali kaj naj počnemo na pr. z zveriženko «Popocatepetl», dokler ne vemo, da je Aztekom «Popocani» značilo «kaditi se» in «Aepetl» — gora (torej ognjenik)! Kako se nam osvetle «Cordillere» šele potem, ko nam «Slovarček» pove, da to špansko ime ni nič drugega kot naše gorsko «sleme» (greben)! Ali pa, da je «Philadelphia» mesto «bratske ljubezni», to je pribežališče vseh onih, ki jih je verska nestrpnost prisilila, da so zapustili svojo domovino!

Z razlago zemljepisnih imen — kakor jih prinaša «Slovarček», — so se začeli pečati šele v novejšem času, ustvarivši posebno vedo «Toponomastiko», to je znanost o krajevnih imenih. S tolmačenjem jugoslovenskih zemljepisnih imen so se do sedaj bavili le maloštevilni jezikoslovci (Miklošič, Luka Pintar, Dr. Ramovš in dr.), in še te razprave so raztresene po raznih revijah. Še le Brinarjev «Slovarček» je zbral v celoto ves ta drobiž ter ga izpopolnil z lastnimi razlagami. V «Slovarčku» je sicer navedeno tudi nekaj zemljepisnih imen, ki jim izvir še ni povsem jasen ter so možne različne razlage. Taka imena naj bi pač vzbujala zanimanje za nadaljnje raziskovanje na tem polju, kjer «Slovarček» še marsikod reže trdo celino.

Na koliko lepih in zanimivih men še naletimo po najbližji okolici, ko nas korak na njive, travnike in gozdove, ki imajo skoraj vse svoje značilno ime? Kako blagozvočno nam zvene imena studencev, jarkov in križpotij! Koliko poezije nam diha iz nazivov posameznih dreves, pečin, lazov itd.!

Brinarjev «Slovarček» pa bo že v sedanjem svojem obsegu najbolje služil najširšim krogom. Učiteljstvu bo pri pouku omogočal poživljanje suhoparnih geografskih imen; dijaštvu bo služil kot izboren pomožen učbenik zemljepisa; turistom in vsem onim, ki se zanimajo za domovino in tujino, pa bo «Slovarček» odprl globlje poglede v postanek in razvoj zemljepisnih imen.

Skrivnosti mleka

Da se da na mleku sploh še kaj raziskovati in razkriti, se bo zdelo marsikomu čudno. Ali je v njem sploh še kaj neznanega, česar ne poznamo že tisočletja sem? Vkljub temu se ponaša najmlajša veda s celo vrsto novih dragocenih uspehov, ki so praktično velikega pomena. Naj navedemo na tem mestu kot primer le to-le: Večkrat se dogaja, da deluje tako pri materi kakor pri dojenčku prebava silno počasi. Neki dunajski zdravnik je ugotovil, kje tiči vzrok te bolezni pri materi in pri otroku, in na podlagi tega odkritja mu je uspelo, da je oba ozdravil. Dognal je, da se nahaja v mleku doslej popolnoma neznani činitelj. Oslabelost prebave pri materi je povzročilo pomanjkanje hormona žleze ščitnice. Ko je zaužila mati tablete žleze ščitnice, je ozdravela in z njo tudi njen otrok. Tudi otroku je primanjkoval hormon kakor materi. Donos hormona materi je vplival zdravilno tudi na otroka.

Iz tega izvira pomembno dejstvo, da prehajajo hormoni od matere do otroka z mlekom, da dovaja mleko dojenčku hormone. Stara ljudska izkušnja uči, da dobe otroci mnogo lastnosti od svoje dojilje in te lastnosti so prisesali z njenim mlekom. To se posebno opaža tam, kjer se pojavljajo pri otroku take lastnosti, ki jih niso imeli njegovi roditelji, pač pa otrokova dojilja. Prehod hermonov v mleko in z mlekom v dojenčka bi znalo pojasniti to skrivnostno podobnost med dojiljo in dojencem, ker imajo hormoni velikanski vpliv na telesni in duševni razvoj otroka. To je tudi en vzrok več, naj bi vsaka mati sama dojila svojega otroka.

Toda mleko ne dovaja le hormonov, ampak ono dobavlja otroku tudi vitamine. Ako mati nima mnogo vitaminov, je revno tudi njeno mleko in tako postane tudi otroče. Posledice tega so rakitična (angleška) in druge bolezni, ki izvirajo iz pomanjkanja vitaminov. Ugotovilo se je, da zamorejo solnčni žarki in umetni ultravijoličasti žarki izpremeniti gotove maščobne snovi v učinkovite vitamine. Dejstvo je, da pridobi mleko mnogo vitaminov, ako se izpostavijo matere in dojilje vplivu ultravijoličastih žarkov in to že v dobi nosečnosti. To je najboljša obramba zoper rahitično bolezen pri otrocih kakor tudi zoper kostne bolezni nosečih žensk. Da postane tudi kravje mleko bogato z vitamini, posebno ob času, ko se krmi živina s suho krmo in ko se nahaja v hlevu, so se postavile v mnogih modernih hlevih velike kremenjaške svetiljke, ki naj nadomeščajo naravno solnce in vitamine, ki jih ustvarja solnce. Preprostejše je seveda, če se izpostavi mleko samo takim žarkom, kar se je že uvedlo v nekaterih velemlekarnah.

Množe se pa glasovi, ki pravijo, da zna tudi preobilica dobrega škoditi in da nastopajo bolezni, ki jih ni povzročilo pomanjkanje vitaminov, pač pa natrpanost z vitamini. Prav vitamin, ki služi zoper rahitično bolezen, lahko povzroči bolezen radi preobilice vitaminov. Ako se izpostavi mleko prej omenjenim žarkom, se škoduje drugim vitaminom, ki se nahajajo v njem. Na vsak način naj se izpostavi mleko le pod nadzorstvom zdravnika in to le v nadomestilo za naravno mleko, ki je bogato z vitamini.

Ker se pri kuhanju oziroma zavretju mleka uniči precejšnji del vitaminov, skušajo doseči v novejšem času nov izhod, da se ohrani mleku njegova vitaminska vsebina, lažja prebavljivost in okus presnega mleka, obenem pa da se uničijo vse klice in kali. Tak postopek so uvedli na nekaterih posestvih na Saksonskem in posrečilo se jim je, uničiti klice in ohraniti mleko presno. Žal, da ne pride ta način, ki je v higijeničnem oziru najboljši, za veliki konsum mleka v poštev. Treba bo torej žrtvovati vitamine v mleku, da se za to ceno kupi brezklicnost mleka. Saj pa tudi ni potrebno, dobivati vitamine prav iz takih živil, ki se morajo kuhati iz higijeničnih razlogov. V tem oziru si moramo pač pomagati na drug način, z zauživanjem sirove hrane, sirove repe, sadja in salate, ker s temi živili dovajamo telesu vitamine, ki nam jih je gorkota zamorila v mleku.

Orijentalske žene

Pri nas se smatrajo ženske lahko za srečne. Kajti kadar zagrešijo kak prestopek, se jim sodi na isti način ko moškim. To pa je zelo pospešilo njih osamosvojitev.

Ni tako pa v orientalskih deželah, kjer še danes krotijo in nadzorujejo ženske strožje kakor pri nas.

V severnem delu doline Jordan v Palestini žive brezštevilni rodovi Beduinov. Ti ljudje so se navzeli, radi svojega dolgega sožitja s Samaritanci, obreda žrtvovanja, ki je bil zelo v navadi pri starih Muslimanih.

Če torej rodi kaka ženska, ki pripada tem rodovom in se n. pr. zaklinja med porodnimi bolečinami proti možu, da mu ne bo več rodila otrok, mora ta prestopek poravnati. To pa se izvrši na sledeči način:

Porodnica mora žrtvovati eno jagnje. Radi tega ga zakolje in natoči kri v čašo. S to krvjo pomaže razžaljeni mož hišne duri. Med tem opravilom pa moli žena, ki je zagrešila prestopek, nekatere molitvice. Nato poljubi roko duhovnika in s tem je sprava končana.

Kakor smo videli, se tukaj poravna prestopek na zelo priprost način. Bolj zamotan način sprave pa je pri ženskah, ki pripadajo Druzom, ki živijo v Mezopotamiji in v Afganistanu.

Ker so njihove ženske zelo lepe, so tudi bolj podvržene padcu. Po tradicijonalnih zakonih se kaznuje ženska-prešestnica s smrtjo. Samo če ženska sprejme obisk kakega tujega moškega ali če je nepokorna možu, je to že zelo hud prestopek. Kdor ga zagreši, se mora podvreči neki vrsti poravnave, ki je vse prej ko prijetna. Žensko, ki je kaj takega zagrešila, sodi neke vrste sodišče, imenovano «Makkamah». Ko je izrečena obsodba, izroče grešnico kaki stari materi pokrajine, ki je navadno tašča. Ta pelje potem obsojeno ženo v osamljen kraj, kjer se nahajajo med divjimi pečinami posvečeni grobovi, ki so pa prazni. Tukaj mora grešnica poklekniti in javno izpovedati svoj greh, izjavljajoč se pripravljeno podvreči se kazni. Nato jo oblečejo v mrtvaško oblačilo, s katerim leže v enega izmed praznih grobov. Tedaj prične opisavati tašča (s kakšnim veseljem, si lahko sami predstavljamo) v najtemnejših barvah grozote pekla in vse mogoče kazni, ki lahko zadenejo grešnico že v tem in posebno v posmrtnem življenju. To opisovanje traja kar po par ur. Nato se prične okrog groba brezkončna procesija modrijanov, ki pojejo mrtvaške pesmi in kličejo duhove.

Lahko razumemo, da se dvigne uboga grešnica iz svojega nekomodnega položaja več mrtva ko živa ter se predstavi možu, ki ji lahko odpusti ali pa jo izžene.

Preidimo sedaj k Felahom, ki prebivajo vzhodno od reke Jordan. Tukaj se dogajajo poravnave redkeje, ker je v zakonskem življenju strog red in ženske niso lepe. Proti prešestnicam postopajo tukaj prav po drakonsko. Če pa napravijo kak lažji prestopek ali oškodujejo materialno moža, jih zadene prav čudna kazen. In sicer obstoja ta kazen v tem, da ne sme žena dlje časa jahati konja, ampak mora slediti možu peš večkrat zelo dolgo pot. Na glavi nese navadno vso svojo prtljago in stopica počasi za konjem, na katerem jezdi mož. To kazen pa ne more naložiti mož, ampak jo izreče sodišče, ki je sestavljeno iz modrih mož tistega rodu.

Arabske žene pa so podvržene osveti. Tradicija zahteva, da mora grešnico usmrtiti oče ali brat. Da se rešijo Arabke-krščanke smrti, zbežijo večkrat v samostan. Ali pa se podajo, oblečene v poročno obleko, na božjo pot na Kristusov grob, kjer prebijejo ure in ure v pobožni molitvi za odpuščanje grehov. Kult grobov je zelo razširjen tudi pri Hebrejcih. Oni častijo grobove nekaterih mož, ki jih smatrajo za svetnike. Grešnice se podajo na te grobove, da opravijo tam svojo pokoro. Na grobu, katerega si izberejo, prižgejo po eno svečo. Z dimom sveče napišejo svoje ime na košček papirja, ki ga potem z voskom prilepijo na nagrobni kamen. Nato se zberejo v dolgi molitvi.

Ti in še drugi načini pokore oziroma poravnave obstojajo na Vzhodu. O moških naj raje niti ne govorimo. Tudi na Vzhodu moški radi obsojajo, nočejo biti pa sojeni. L. M.

Nekdanji jesiharji

(Munci in Žejanci).

Takoj boste, bralci, na jasnem o kom mislim govoriti, če vas spomnim na ono čase, ko se je po naši deželi prodajal istrski jesih. Gotovo vam je še živo v spominu majhen konjič, vozček s par sodi in bariglo, zraven pa Čič v narodni noši, ki je v enomer krichl skozi vas: jesiha, jesiha. Hvalil je svoje blago in se primojdušal o njegovi pristnosti, da so morale biti gospodinje prepričane o izborni kakovosti jesiha.

Hoteli smo poznati jesiharje, tudi od drugih strani, ki so zelo zanimive, zato smo jih obiskali na njihovem domu v Čičariji — v Munah in Žejanah.

Izstopili smo iz vlaka v Šapjanah v Istri in krenili proti Pasjaku, vasici ob državni cesti Reka-Trst, zahodno od Šapjan. Izredno strma je ta cesta, menda je ne prekašajo glede strmine niti one v visokih Alpah. Prijatelj B., ki baje (pravim baje) pozna tudi ono na Veliki Zvonar, je to cesto krstil s «krvavi pot potil». In vendar se je vozniki skoraj bolj poslužujejo kot one skozi Bistrico, ker «potezajo za ta kratko», kakor je ugotovil B. Dobro, da smo nad Šapjanami krenili s prašne ceste na levo po krajšenci, za katero smo nalašč najeli v Šapjanah vodnika. Treba je bilo prekoračiti precejšnjo strmino med razredčenimi bukovimi debli in njihovimi vejami, katerih senca nas je tako prijetno obsenčala. Pred 50 leti so rastle tukaj orjaške bukve. Danes kažejo izčrpano lice; največja debla imajo mogoče premer 3 dm. Gozd je skoraj edina zaslomba Šapjancev, Starotcev, Višičanov, Muncev in Žejancev, ki tukaj ogljarijo. Vodnik nam je pravil, kako so prednikip ravili o volkovih v teh gozdovih, kako so se za časa Francozov ljudje skrivali po gozdnih kotlinah in kako so v onih časih prerokovali: Tod bo tekla železna kača, voz bo brez živine drvel po cesti, in v zraku bodo železni ptiči. Takrat se bo dogajalo, da bodo kokoši znesle v popoldanskih urah in v gozdu ne bo skrivališča skoraj niti za zajca. Slabo bo takrat. Prerokbe so se uresničile.

B. je celo pot nekaj godrnjal in se jezil nad stezo, ki jo je nazval krajšenca-daljšenca. Ko je izpotil nad 2 litra telesne vode — vsako uro 1 liter, — smo dospeli v Velike Mune, ki leže v sredini gole kamenite planote, kjer ni vsega polja za dobrega kmeta. In vendar šteje vas 146 hiš. Ni to kaka istrska vas z bornimi kočami. Lepe, trdno zgrajene hiše so, krite z opeko in pobeljene, nekatere imajo obzidano dvorišče z lepim portalom. Malokatera vas pozna tak red in snago kot Mune: na dvoriščih, ob gnojiščih in gospodarskih poslopjih — povsod odseva čut Muncev za snago na način, da smo se celo mi, ki nas je prešinila večja izobrazba, čutili pod njimi.

Še prijetnejše občutke imaš, če pokukaš v notranje prostore: povsod belo, čisto, svetlo. Tako je v veži, v kuhinji, v sobah, pa naj si bo kajžar s pritlično hišico, ali pa boljši posesetnik.

Skoraj vsaka hiša ima železen štedilnik, vedno svetel ko solnce, nikjer ne manjkajo zavese pri oknih. Hišni prostori so slikani. Tudi posoda in perilo je tako snažno, da si bolj ne moremo misliti.

Ljudstvo ima torej visoko razvit čut za snago in lepoto, in če bi merili kulturo po količini porabljenega mila (po snagi), bi morali postaviti Munce v prve kulturne vrste.

Kar se tiče značaja, so precej živahni, zgovorni, vljudni in uslužni ter zelo dovtipni. Govorijo zategnjeno pojoče. Zelo so čustveni in mehkobni, kar veje tudi iz domače govorice in narodne pesmi. Evo del ene pesmi: Ljepa mi je šipkova rožica, još mi ljepša mlada djevojčica. Drage so mi va polju rožice, još mi draže tvoje bjelo ličice. Majko moja, moj bduje dragi. Gdje si, dragi, serce mi te traži. Ljubav gine, povenit će mladost i. t. d.

Govorica vsebuje marsikatero slovensko besedo, ker Čičarija je prehod Slovencev na Hrvate. Razen hrvatskih listov («Istarska Riječ», «Pučki prijatelj») čitajo tudi sl. liste («Edinost» in «Mali list»). V Vel. Munah je lepa cerkev in šola, in narod rad moli in se tudi rad uči. Zato tudi ljubijo in spoštujejo duhovnika in učitelja. Ravnokar so brez duhovnka, kar zelo pogrešajo. Kako so spominjajo bivših slovenskih učiteljev! Čudili smo se veliki naravni inteligenci ljudstva. Le nekaj mesecev naj gre v svet, pa se vam popolnoma prelevi na zunaj in znotraj.

Še vedno se poznajo močne družinske vezi, kjer se očituje medsebojna pemoč in spoštovanje napram starišem in starejšim. Imeli smo priliko videti občevanje med materjo-vdovo in njenim že odraslim in oženjenim sinom. Krasen zgled ljubezni in udanosti sina do matere. Nagovarjal jo je z «mamica», jo lepo prosil in jo poslušal. Pred nekaj tedni je umrl gospodar in vsi hišni občutijo težko izgubo. A ne očitujejo bolesti, vsak zase jo pritajeno in udano prenaša in ne toži.

Zapeli smo par pesmi, a smo prenehali, ko smo zvedeli o nesreči. Opravičili smo se. «Što ćete» — pravi gospodinja-vdova, «on je tamo i ne muže nam pomoć. Mi pak moramo, da živimo i gledamo, da bo za sve prav i dobro. Mužete pjevati, jer ljepa pjesma ne žali nikoga, ne žive, ne umrle.»

Ali ni to izraz moralne kreposti in zdravega življenjskega smisla? Če primerjamo to preprosto in zdravo naziranje z modernim in v žalni pajčolan zastrtim žalovanjem, pomešanim z vedi Bog kakimi sanjami ob svežem grobu — kje je več življenja ali narobe: kje je potvara?

Primerjajmo ta prikupljiva selišča in njih prebivalce z njih pusto in nago prirodo in vrzimo pogled v bolj oddaljene šibko pogozdene hribe, imamo lahek odgovor: Trdo življenje utrjenega ljudstva. Les je njih edini dohodek, les, ki gre v obliki oglja v Trst in Reko. Polja ni, živine zelo malo. Male Mune, ki so pet minut od Velikih Mun, n. pr. imajo okrog 150 glav goveda, okrog 50 konj in okrog 100 ovac, dočim so nekdaj redili do 40 kvarnarov ovac (kvarnar je 40 ovac). Iz mleka narejajo jako okusen sir.

Tem skromnim gospodarskim razmeram morajo primerno prilagoditi njihove zahteve. Vendar pa se tudi tukaj opaža nove nazore in potrebe. Stara noša izginja, le najstarši moški in ženske nad 25 let stare so jo še ohranile. Prvotna moška obleka je obstojala iz belih volnenih hlač do kolen, iz belega telovnika iz trdega sukna, obrobljenega z zelenim trakom in iz belih volnenih nogavic. Nosili so srajce iz domačega platna, srednje visok in izbočen klobuk iz trde klobučevine in opanke. Ženska narodna noša je bolj pestra. Na črnem krilu s kratkimi rokavi — pravijo mu kamižot —, ki je vedno rdeče obrobljeno, je kratek različno barvan predpasnik. Srajca - opleče - je vedno snežno bela in z dolgimi rokavi; prej so bile delane na roko. Tudi ženske imajo vedno Najlepša je volnena ruta (faculet) z rdečo temeljno barvo in različno okrašena, najčešče pa s sliko cveta vrtnice. Rob rute ima vedno coflje. Dobivajo jih iz Budimpešte.

Prvotno so Munci in Zejanci prodajali bruse, ki so jih kupovali v Brkinah. Na kljuse so naložili 8 do 12 komadov in šli ž njimi precej daleč. Bruse so zamenjevali za živež. L. 1754. pa jim je M. Terezija na njihovo prošnjo izdala posebno dovoljenje za prodajo istrskega jesiha in to radi njihovega izredno slabega gospodarskega položaja. Res so tedaj imeli lepe gozdove, a les ni šel. To dovoljenje (za kućarenje) je veljalo le za Munce in Žejance in se je moralo vsako leto obnoviti. Na to misel (prodajo jesiha) so prišli po nekem trgovcu iz Podgrada, ki je prodajal tak jesih in jim pozneje dajal tudi špirit, da so si ga sami lahko napravljali. Najprej so poskušali srečo po bližnjih krajih, a ko je prodaja procvitala, so potovali po vseh avstrijskih deželah. Jesih je bil dober «za eno oko», tako pravijo. Prvotno so ga napravljali s špiritom, ki so ga naročali v Pragi, pozneje pa so rabili esenco. Za «pristnost» istrskega jesiha je značilna pesem — kupite jesiha ljutega, več vode nego druzega, Čič kamo počiva, tamo doliva. —

Aprila so napregli in se vrnili v oktobru. V tem času so zaslužili od 7—800 gl., torej lep zaslužek, ki so ga skupno porabili za nakup raznih potrebnih reči, za popravo hiš itd.

Sedaj je ta obrt prenehala in se, kot je povedano, bavijo z ogljarstvom.

Žejanci se ločijo od Muncev le po narečju, ki ga vedno govore med seboj. Podobno je romunščini. Sicer pa so potomci Romunov, ki so došli tja v srednjem veku (menda v 16. stoletju). Ljudstvo pa pravi, da so se prvotno tamkaj naselili le trije Romuni - bratje. Pismen jezik Žejancev pa je bil prej hrvatski; s sosedi in tujci občujejo v narečju kot Munci.

Čvrsto, telesno in nravno zdravo je to ljudstvo. Kot kremen je. Če je iz civiliziranega sveta zašla med nje kaka pega, je to kot šibka okužena lupina na zdravem jedru.

RAZNE ZANIMIVOSTI

Knez Gorčakov

Na trgu v ruskem mestu Smolensku je bilo opaziti starega, moža v razdrapani vojaški obleki. Prodajal je kramarsko robo poleti in pozimi. Ta krošnjar je sedaj v najhujši bedi umrl. Bil je to knez Gorčakov, sin ruskega kanclerja in pred rusko revolucijo eden med najbogatejšimi v caristični Rusiji. Nastanil se je bil v Smolensku, ker je njegovo zaplenjeno premoženje ležalo v okolici tega mesta. Njegov grad je sedaj popolnoma zanemarjen. Pohištvo je po večini odnešeno. V gradu je ljudska knjižnica, glavna slavnostna dvorana je v razsulu, v čajni dvorani zboruje komunistični klub. V garaži pleše vaška mladina, v kleti je polno vode, vino so bili izpili kmetje že ob revoluciji.

Mučenik vede

V Pragi je umrl kot žrtev znanosti docent za notranjo medicino na češkem vseučilišču dr. Horak. Bil je priznan raziskovalec tuberkuloze. V okviru znanstvenih raziskovanj je napravil poskuse na samem sebi. Tako si je vbrizgnil bakcile jetike pod kožo in opazoval z drobnogledom učinke. Končno si je dal kos kože odrezati in je nadaljeval svoja raziskovanja. O uspehu teh raziskovanj, ki so dovedla do pozitivnik zaključkov, je poročal dr. Horak na zborovanju zdravnikov. Še isti dan je zbolel. V mrzlici je nadaljeval svoje predavanja. Objave svojega spisa o tuberkulozi ni dočakal.

Princ kot farmer

Princ Edmund Shwarzenberg, ki je bil pred približno enim letom zapleten v neko sleparsko zadevo, iz katere se je izmazal le s posredovanjem njegove družine, ki je plačala zanj velikanske vsote, je odpotoval v vzhodno Afriko, kjer mu je kupila rodbina Schwarzenberg v Mombassi v angleški koloniji Keniji veliko farmo za dobo sto let, kakor je pač tam navada. Princ bo torej obdeloval rodovitni svet pod pekočim afriškim solncem.

Loterijske številke

izžrebane, dne 11. avgusta 1928.

VENEZIA	13	88	35	17	62
TORINO	66	55	13	73	3
ROMA	29	51	41	21	60
PALERMO	20	47	31	38	8
NAPOLI	31	36	13	83	72
MILANO	41	26	68	1	60
FIRENZE	36	37	81	72	61
BARI	80	56	65	60	52

Darovi

Preč. gospod Josip Štrancar je daroval Dij. kuhinji L 100. — Najiskrenejša zahvala blagemu darovalcu!

ŠIRITE
„Naš glas“
Mesečno družinsko revijo!
Naročnina za celo leto 15 L
Naslov:
Trieste, Casella postale 348

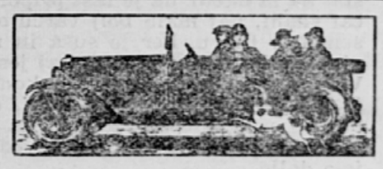

Automobilska šola
Trst — Via Imbriani štev. 14
Popolni tečaji teorije, vožnje in poprav od L 100·— naprej. (706)
Državni patent zajmčen v 8 do 15 dneh.

FALCERI LUIGI
ZALOGA POHIŠTVA
Trst, Via Fenderia 10 (skladišče) in 12, I. nadstr.
Poročne sobe, orehove, bukove, topolove, kostanjeve, mahagonijeve itd. Lakirano kuhinjsko pohištvo z mramorjem ali brez tega. Žimnice z žimo ali volno. — Vzmeti od 60.— naprej. 506
Prodajajo se tudi posamezni kosi.
— Najnižje cene v Trstu. —

VELIKI DOHODI
POHIŠTVA
dunajski tipi, navadni in luksuzni, po zelo znižanih cenah.
R. CAMPONOVO
Viale XX Settembre 33

Zahtevajte vedno originalno steklenico!
Acqua dell' Alabarda
vsebuje kinin,
ki je dobro sredstvo proti IZPADANJU LAS in łlafi kri
LEKARNA CASTELLANOVICH - TRST
LASTNIK F. BOLAFFIO
via Giuliani 42 (Sv. Jakob)
Gorica — Fiegel, Via G. Carducci 9

ZDRAVNIK
Dr Fran Gruden
ordinira V TRSTU
VIA S. LAZZARO 23, II. n.
(zraven kavarne Roma)
od 10. in pol predp. do 13
V NABREŽINI ordinira samo popoldne od 14 do 18 (na lastnem domu)

Naročajte in širite
„EDINOST“

Trgovsko-obrtna zadruga
v Trstu
TELEFON 16-04. TELEFON 16-04.
registrovana zadruga z omejenim jamstvom
Via Milano št. 20, pritličje (vogal XXX ottobre)
Obrestuje hranilne vloge po 4 %
Večje vloge, vezane na odpoved, po dogovoru. - Trgovcem in obrtnikom otvarja tekoče čekovne račune. - Darek na obresti plačuje zavod sam.
Izvršuje nakazila pod ugodnimi pogoji za Jugoslavijo in ostale inozemske trge.
Sprejema tudi vloge na tekoči račun v DINARJIH ter jih obrestuje najugodnejše. - Daje posojila na mesečno poročilo in zastavo vrednostnih papirjev ali dragocenosti. - Eskomptira trgovske cekle.
Uradne ure od 9. do 12. in pol dopoldne in od 2. in pol do 4. popoldne.